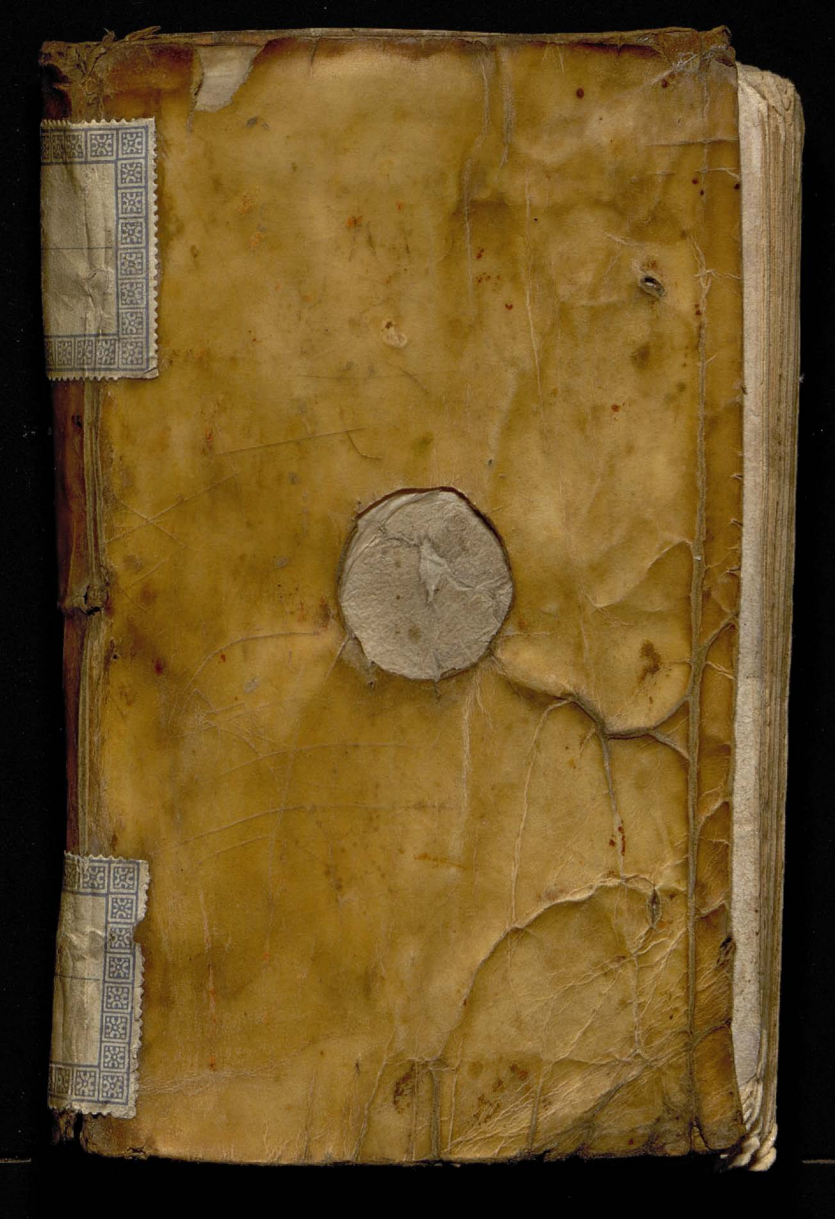

Conventus S. Catherinae
P. P. Augustinianorum.

ARGVMENTVM LIBELLI SOLOMONIS.

SEntentiæ, in omnibus vbique linguis breuia quædam præcepta, seu leges sunt, de communibus moribus, aut casibus. Vt sunt apud Græcos γνῶμαι, χρεῖαι, κρίσεις. Sunt autem referenda in communes locos, hoc est, formas virtutum, vitiorum, præmiorum, pœnarum, & similes. Quemadmodum latinas sententias digerere possis. Ad amicitiam pertinet: Amicus certus in re incerta cernitur. Ad beneficentiam: Beneficium accepit, qui digno dedit. Ad experientiam: Discipulus est prioris, posterior dies. Si ad hunc modum Salomonis sententias digesseris, non nihil lucis accedet. Inter est autem aliquid inter prophanas Gnomas, & Propheticas. Quædam enim propheticæ de fide, timore, cruce, Dei voluntate, propositæ sunt. Quibus de rebus nec iudicare hominis ingenium potest, nec extat in prophanis literis, quod quadret ad has. Estq; in his pietatis seu religionis caput. Humana ratio docet nostra prudentia fidere, re-

ligio à nostra prudentia ad Dei voluntatem, & promißiones reuocat. Humana ratio decernit adflictiones nobis exitio esse. Religio docet crucem etiam esse optabilem, Sicut inquit Salomon: Diligit Deus quos corripit. Et Paulus: Ideò castigamur, ne cum hoc mundo damnemur. Qui verò libertatem humanæ voluntati tribuunt, & carnales iustitias Christianam iustitiam esse iudicant, & ex Christianismo planè humanam quandam Philosophiam faciunt, quod prorsus impium est. Itaque in propheticis sententijs alia ad Legem, alia ad Euangelium referendæ sunt. Sunt enim Euangelia, omnes Gnomæ, quæ promittunt gratiam, & iubent Dei benignitate fidere. Leges sunt, quæ minantur impijs pœnas, vel mores emendant. Et in his pleræq; sunt, quæ continent communes casus, videlicet, amicos ferè fidem fallere: garrulos esse vitandos, non minore negocio partam conseruari, quàm parari rem: hoc genus sententias πολιτικάς voco, & ad παιδαγωγίαν pertinent, atque his adscripsi Gnomas ex prophanis literis, vt clarius intelligerentur cum illis collatæ. Nam de his communibus casibus humana ingenia iudicare possunt, vicit enim experientia, vt raras esse fidas amicitias pronunciarent, vt docerent vix quenquam esse sua sorte contentum, & hoc genus alia. Euangelicis verò illis non adscripsi prophanas vllas sententias,

sententias, ne viderer miscere sacra prophanis. Et ferè ibi rationis iudicium fallitur, vt antea dixi. Vtinam autem, quemadmodum Salomon & pædagogiam docet, & Euangelium, ita nostri concionatores vtrunque proponant Ecclesiæ. Nam cùm Paulus ait, legem esse iniustis positam, & legem esse παιδαγωγὸν, exigit certè iustitiam operum, & vult frenari, ac coherceri carnem in omnibus, tametsi negat eam esse iustitiam Dei, & vocet alicubi σκύβαλα. At hac pædagogia, tanquam carcere oportet septos esse eos, qui sicut Paulus ait, adhuc sub tutoribus sunt, & tanquam nondum in tutelam suam venerunt. Inprimis autem hoc præstent hi qui pueros instituunt, vt ita Euangelium, hoc est, doctrinam fidei tradant, ne hanc pædagogiam negligant. Quoties enim hoc præcipit in his sententijs Spiritus sanctus, virga pueros & stultos cohercendos esse. Sed plerique dum priuatim impurè viuunt, & pro concionibus auribus impiæ multitudinis seruiunt, ita tractant Euangelium, vt nihil minus quàm Christum doceant.

Prouerb. 1. 9. Eccles. 1. cap. & Psal. 110.

Ætherei metus est sapientia vera parentis:
Felices quorum cordibus ille placet.

SENTENTIAE SOLOMONIS.

Titulus operi additus eſt, cum propoſitione cohæret vt apud Thucididẽ. Θουκυδίδης Ἀθηναῖος ξυνέγραψε τὸν πόλεμον. Propoſitio autem ſubmonet quæ ſit vis, quis vſus verbi Dei κεφάλαιον operis. Humana ſapientia docet fidere nobis ipſis, hîc docetur timor Dei, Da-

SOLOMON Dauidis filius, Rex Iſraëlitarum, ſentẽtias conſcripſit, vnde diſcantur ſapientia, caſtigatio, intelligentia, prudentia, iudicia, ius & rectum: vnde & calliditatem imperiti, & pueri ſcientiam & conſilia petant.

Sapientes, vbi audierint, promouebunt, & cordati induſtriam conſequentur, vt intelligant ſententias, interpretationem, ſapientum conſilia & exempla.

Dei metus ſcientiæ initium eſt, Contrà, ſapientiam & eruditionem ſtulti aſpernantur.

Audi fili paternam caſtigationem, & matris tuæ legem ne negligas. Nam ea demum capiti tuo pulcherrima bulla fuerit, & collo torquis.

Fili, ſi te inuitarint peccatores, ne obſequaris. Si dixerint, nobiſcum ambules, inſidiemur ſanguini, abdamus nos, vt innocentibus exitium machinemur, & quemadmodum inferi viuos abſorbeamus,

mus, probos tanquam ruentes in voraginem. Magnas opes reperiemus, ædes nostras spolijs locupletabimus: sortem tuam & inter nos deijce, commune sit omnium marsupium. Mi fili, ne ambules cum eis, arceto pedem tuum ab illorum via. Nam pedes eorum ad exitium properant. Frustra tenduntur retia volucribus ob oculos, & isti sibi mutuo insidiantur, nec vita eis inter ipsos in tuto est. Hic auari mos est, ne vitæ quidem alterius parcit.

mnatur solicitudo de victu quod ferè impellit ad rē quoquo modo faciendam. Ibi multis exempla diuitum imponunt, & splendor. Similitudinariè dixit: frustra illos conari, quasi dicat, Arenæ semina mandant, aut: non profecturis littora bobus arant. Nisi enim retia tegantur, & arte alliciantur

QVERIMONIA, QVEMADMODUM VBIQ; DOCENT PROPHETÆ CONTEMNI VERBUM DEI.

Sapientia foris clamitat, in plateis vocem edit, multitudini præit, pro portis clamitans, & in vrbe concionatur.

Quousq; tandē imperiti amabitis imperitiam, & subsannatores sannis delectamini, & fatui scientiam odistis? Aduertite animum ad increpationem meam. Ecce spiritum meum vobis afflabo, sententiam meam exponam. Cùm voco vos, recusatis: cùm porrigo manum nemo aduortit animum. Omnia consilia

mea negligitis, & increpationem fastiditis. Proinde & ego in calamitate vestra ridebo vos, cùm subita mala nihil tale metuentes perterrebunt. Tum vocabunt me, ego verò non exaudiam: quærent non inuenturi. Nam oderunt scientiam, & timorem Domini non elegerunt. Fastidierunt consilia mea, & increpationes calumniati sunt. Itaq; fructus edent operum suorum, & consilijs suis saturabuntur. Nam imperitis exitio sunt illecebræ, quibus parum cauti capi solent, & fatuos secundæ res impiorum perdunt. Quisquis me audierit, securus erit & in tranquillo.

aues, nihil egeris. Significat igitur frustra esse conatus impiorum: Deus enim non aspirat.

CAPVT II.

ADHORTATIO.

Fili, si acceperis verba mea, & mandata mea apud animum reposueris, vt ausc ultes sapientiæ, accommoda cor, vt probè intelligas. Nam si postulaueris intelligentiam, eamq; si accersieris, si velut argentum quæsieris, & inuestigaueris tanquam thesauros, intelliges timorem Domini, & Deum cognosces.

Deus enim ex ore suo sapiẽtiam & scientiam & intelligentiam largitur. Rectis dat

dat successum, protegit probos, Ius tuetur: Et iter sanctorum suorum custodit. Ita demum intelliges iustitiam, ius, rectas & bonas vias omnes.

Consilia & successum à Deo esse.

Si sapientiæ studium te tangit, & scientia placet tibi, consilium seruabit te, & intelligentia custodiet te, eripietq; à mala via & à viro peruersa loquente, & ab ijs, qui regiam viam relinquunt, & in tenebris ambulant, qui scelere & peruersitate gaudent, quorum peruersæ viæ sunt, quos ipsorum via arguit desertores esse.

Eripiet item sapientia à muliere aliena, quo se blanditijs venditat, & relicto pristino marito, pacti diuini obliuiscitur. Nam ruinam minatur domus eius, & via eius ad interitum ducit. Quotquot ad eam accedunt, pereunt. Propterea viam bonam insistito, & viam iustorum obserua. Recti in terra perdurabunt, & probi in ea superstites erunt. Impij è terra extirpabuntur, & funditus delebuntur, quotquot contemnunt Deum.

In scortationem acerrimè inuehitur, docetq; caueri non posse, nisi muniamur verbo Dei.

CAPVT. III.

FIli, ne capiat te obliuio legis meæ, & præcepta mea infige cordi tuo, prorogabunt enim viam tibi, & pacem felicitatemq; adferēt. Benignè & fideliter tecum agetur.

Verbū adfert vitam. Deut. 8. Item 30.

Suspende hæc à collo tuo, & inscribe tabulis cordis. Gratiosus enim coram Deo & hominibus futurus es, & felix prudentia tibi continget.

PRIMVM.

Δεκαλόγου ἐξήγησις.

Fide Deo toto corde.

Et prudentiæ tuæ ne innitare.

II. Quacunq; ingrederis, agnosce eum.

III. Ita fiet. vt ipse regat gressus tuos,

IIII. Ne fide tua sapientia.

Time Deum & recede à malo. Id vmblico tuo salubre est, & rigat corpus.

Agnosce esse Dei dona, quæ proueniunt, nam id significatum est ritu offerendarũ primitiarum. Deut. 26.

Honorem habe Deo de substantia tua, & de primitijs omnium prouentuum tuorum. Ita fiet. vt horrea tua impleantur ad sacietatem vsq;, & torcularia musto exundent.

V. Castigationem Dei ne repudies, & ne stomacheris, cũ corripuerit te. Quem enim diligit Deus. hunc castigat, eoq; velut pater filio delectatur.

Commendatio crucis. Exclamatio q. d. paucos esse qui senti-

Beatus est qui sapientiam inuenit, & qui consequitur intelligentiam. Melior est enim fructus eius, quàm argenti, & auro prouentus eius vberiores sunt, præstat gemmis, & præciosa omnia vincit, vitæ prorogatio est ad dexteram eius, ad sinistram diuitiæ & gloria, vita eius

ama-

amabilis eſt & felix. Hæc lignum vitæ eſt, cuicunq; contigerit: & beatus eſt, quiſquis eam nactus fuerit. Deus ſapientia fundauit terram, & condidit cœlum intelligentia, & ſcientia eius abyſsi deriuantur, & nubes rorem pluunt.

ant crucem vtilem eſſe. Proinde vocat beatos, qui ita ſentiunt.

Fili, huc defige oculos, ne ſucceſſum & conſilium amittas. Hæc vitam animæ ſuppeditant, & ori gratiam, Securus ambulabis in via, nec pes impinget. Cùm dormies, non terreberis. Quoties ieris cubitum, ſuauiter dormies: nec metues ſubita mala, & impiorũ tumultum. Deus enim tuebitur te, & cuſtodiet pedem tuum, ne capiare.

De Charitate præcepta.

VI. Ne recuſa benefacere alijs, ſi à Deo ſuppetit tibi, vnde largiri poſsis.

VII. Ne dic proximo tuo. Abi redi, cras dabitur, cùm modò poſsis gratificari.

Id eſt, Bis dat, qui citò dat.

VIII. Ne machinare proximo malum, qui abs te nihil metuit.

IX. Ne litiga fruſtra cum homine, qui te non læſit.

X. Ne æmulare hominem iniuſtum, nec elige viam eius. Quia abominatur Deus deſertorem, & familiariter verſatur cum rectis.

Domini

Psal.36. Domui impij maledicit Deus, Sed habitaculis iustorum benedicit.

Subsannatores subsannat. Et humilium miseretur.

Hæreditas sapientum gloria. At ignominia fatui exaltati.

CAPVT IIII.

Rursus instituit adhortationē subinde idē inculcans, & suo more rhetoricatur.

AVdite filij paternam castigationem, & adijcite animum ad cognoscendam intelligentiam. Doctrinam enim bonam vobis propono, legem meam ne relinquite. Fui & ego patris mei filius, & inter filios matris tenerrimus & vnicus, docuit me, & dixit:

Mundus fructus sapientiæ vitam, successum. &c. amat sapientiam non item.

Si doctrinam meam amplexus fueris, & præcepta mea custodieris, viues. Compara sapientiam, compara intelligentiam. Ne obliuiscere, ne discede à sermone meo, Seruabit te, si non deserueris. Custodiet te, si dilexeris.

Præ omnibus fructibus sapientum cōpara sapientiam, & præter facultates tuas intelligentiam posside. Quòd si eam magnifeceris, te vicissim exaltabit. Si fueris eam amplexus, vicissim te glorificabit, ornabit & coronabit.

Audi fili, & sermonem meum accipe, vt prorogetur tibi vita. In semitam sapien-

tiæ

tiæ, & in regiam viam deducam te, vbi iter faciens non angeris, nec rues cùm curres.

Perdura in caſtigatione, ne defatigeris, obſerua eam, vitam enim adfert tibi. In ſemita impiorum ne verſare, nec incede in via malorum, ſed deuità eam, nec per eã tranſeas, deflecte ab ea, & præteri. Neq; enim dormire poſſunt, niſi malum aliquod facinus perpetrarint. Nec capiunt ſomnum, niſi ruinam fecerint. Victitant enim pane impiè quæſito, & vinum bibunt iniuſtè partum. Via iuſtorum ſicut lux inclareſcit, quæ ſubinde ſit illuſtrior, ad medium vſq; diem. Via impiorum ceu caligo eſt, neſciunt vbi ruant.

Fili, aduerte animum ad ſermonem meum, ad ſermonem meum inclina aures tuas, in hunc defige oculos, adſerua in corde tuo. Vitam enim adfert ijs, qui inuenerint eum, & eſt ſalubris omnibus. Summa cura cuſtodi cor tuum, inde enim vita egreditur.

Depone peruerſos ſermones, & blaſphema labra remoue abs te. *Os.*

Nec paſſim vagentur oculi, ſed rectà te præcurrant. *Oculi.*

Rectà incede, & viæ tuæ rectæ ſint. Ne *Inceſſus.*

declina

declina ad dexteram aut sinistram. Deflecte à malo.

CAPVT V.

FIli, animaduerte sapiētiam meam, aures accommoda prudentiæ, vt obserues consilia, & custodias scientiam.

De scortatione. Stillans fauus est scorti os, & mollius est quàm oleum collum eius. Verùm postrema amara sunt, velut absynthium, & acuta ceu gladius, pedes eius ad mortem descendunt, & ad inferos properant gressus eius. Non rectà incedit in vitæ semita, vagi sunt gressus eius, quos nec ipsa agnoscit.

Proinde fili ausculta mihi, nec à sermone meo discede, viam eius procul fugito, nec accede ad fores ædium eius.

DE PRODIGALITATE.

Prodigalitas etiam verbo Dei damnata. Ne des alijs facultates tuas, & annuos prouentus tuos ne effundas in crudeles, ne opibus tuis alieni ditescant, & pecunia tua in alienas ædes transferatur. Tandem enim gemes, vbi victum tuum consumpseris, ac dices: Cur odi castigationem,

nem, & increpationem ſubſannaui, nec magiſtris auſcultaui, nec aures præbui ijs, qui meliora docebant, penè obruerunt me omnia mala, cum in conciliabulis hominum verſarer.

Crudeles qui ſimulant amicitiam.

DE VSV RERVM PRO-priarum.

Bibe aquam è tuis fontibus, & tui fontis riuulos bibe. Fontes tui foràs deriuentur, & riui promanent in plateas. At tu Dominus eſto horum ſolus, non alieni tecum, benedicentur enim fontes tui.

Ita adminiſtres rem familiarẽ, vt & conſerues, & cum alijs communices vt in Epheſijs Paulus docet.

DE CONIVGIO.

Exhilaret te vxor, quam adoleſcens duceis, ceu iucunda cerua, & venuſtus hinnulus. Illius te amor perpetuò exaturet, & amore eius ſemper fruere.

DE SCORTATIONE.

Cur ſeduceris fili mi à ſcorto, & alienam amplecteris mulierem? Non procul oculis Dei ſunt viæ hominum, is omnes eorum ſemitas conſiderat. Sua ipſius improbitate impius capitur, & ſuis laqueis irretitur. Morietur cùm non ſit caſtigatus, eritq; ei exitio ingens ſtultitia.

CAPVT VI.

Sponde noxa præstò est. Iubet autem tum diffidere, tum res proprias seruare, iuxta regulam. 2. Cor. 3.

FIli, si pro altero spoponderis, obstrinxisti fidem tuam, irretitus es tuis verbis, captus tuo sermone. Proinde fac vt expedias te, posteaquam in manus proximi incidisti, vade curre, insta proximo tuo, ne concedas somnum oculis, néve obdormiant palpebræ. Euade velut è manibus venatoris caprea solet, aut auicula è manibus aucupis.

DE LABORE.

Abi piger ad formicam, eius contemplare mores, vt sapiens fias. Illa tametsi nec principem, nec præfectũ, nec ducem habeat, tamen æstate cibum parat, & colligit in messe alimentum.

Quamdiu piger dormies? quando à somno surges? paululum modò, inquis, dormitabo, paululum modò somno vacabo, paululum modò conseram manus, & reponam me ad recumbendum. Ac interea ceu viator veniet inopia, & opprimet te paupertas ceu latro.

DE CONTENTIONVM *autoribus.*

Nihili

Nihili homo, vir iniquus ore peruerso incedit. Fingit vultum ac incessum, digitis gesticulatur: peruerso corde malum semper molitur, & contentionum autor est. Proinde mox obruetur calamitate, contereturq;, neque quisquam ei mederi poterit.

Hæc sex odit Deus, septimum etiã planè abominatur: Superbos oculos, Mendacem linguam, Manus quæ innocenter sanguinem fundunt, Cor iniqua consilia machinans, Pedes qui properant ad mala, Testem mendacem, Autorem dissensionis inter fratres.

DE ADVLTERIO.

Fili, præcepta patris obserua, & legem matris ne reijcias, alliga ea cordi tuo, & adnecte gutturi. Cùm ambulaueris ducent te, cùm dormies excubabũt super te, & cùm surges eloquere ea. Est enim præceptum lucerna, & lex lumen, & vitam adfert increpatio & castigatio. Memineris præceptorum, vt custodiant te à scelerata muliere, & à blanda lingua scorti. Ne pulchritudine eius inflammeris, néve capiant te oculi eius. Captat enim scortum

frustum panis, adultera vitæ etiam insidiatur.

Contagio mali.

Sicut fieri nequit, quin adurat vestem, quisquis ignem in sinu fouerit: & pedes haud dubiè læserit, quisquis supra carbones incesserit: Ita quisquis ad alterius vxorem accesserit, quisquis attigerit, feret infortunium.

A iudicio Dei grauius quam fures mulctari mœchos.

Non est probro furi, cùm esuriens furatur, vt vitam sustentet. Nam deprehensus, vel septuplum, aut rem familiarem suam vniuersam rependerit. At stulti cùm mœchantur, vitam amittunt, plagam & dedecus aufferunt, nec ignominiam vnquam abolere possunt. Nam apud virum, cùm zelotypia vritur, non est veniæ locus, sicubi vlcisci datur: nec ignoscet, vt maximè placare coneris, nec muneribus quamuis multa offeras, flecti se patitur.

CAPVT VII.

DE ADVLTERIO.

Fili sermonem meum serua, & præcepta mea manda memoriæ. Quòd si seruaueris præcepta mea, & legem meã velut oculorum pupillas, vita tibi continget. Age suspende ea à digitis tuis, in-

scribe

ſcribe tabulis cordis tui. Complectere ſapientiam tanquam ſororem, & intelligentiam tanquam amicam, vt cuſtodiant te ab aliena muliere, à ſcorto, quod blanditijs tibi inſidiatur. Ego, cùm per feneſtram ædium mearum per cancellos proſpicerem, vidi inter imperitos adoleſcentem ſtultum, crepuſculo tranſeuntem in platea ad angiportum, non procul à ſcorti ædibus. Ecce ibi occurrit ei mulier meretricio habitu fraudulenta, clamoſa, malè morata, cuius pedes domi nunquam quieſcũt, & quæ inſidias ſtruere ſolet domi, foris, in vicis omnibus. Hæc amplexa iuuenem diſſuauiatur impudenter, & inquit: Sacrum hodie feci, quare prodij vt quærerem te, ac occurrerem tibi, benè ceſſit, inueni te, lectum ornaui variè, & conſtraui Aegyptijs tapetibus, frondibus, myrrha, aloë, & cynamomo. Ades, amori indulgebimus in craſtinum vſq;, amore nos exhilarabimus. Neq; enim domi maritus eſt, ſed procul abijt, accepto ſecum viatico, nec certum eſt quando ſit rediturus.

Iuuenis multis illecebris & blanditijs expugnatus ac perpulſus, ſequitur, & ceu ad lanienam bos, ac velut compedibus

iniectis, quibus fatui vincti cohercentur, pergit, donec telo iecur ictum findatur, & perinde atque auis ad laqueum properat, ignorans se insidijs excipi.

Proinde filij audite me, & animaduertite verba mea: Ne expatietur ad vias eius cor tuum, néve ingrediare semitis eius.

Multos enim sauciauit ac strauit, & omnes fortes iugulauit, Domus eius viæ inferorum sunt, illâc ad mortem iter est.

CAPVT VIII.

Rursus instituit adhortationẽ subinde eadem ingeminans. Verbum Dei conspicuum & ob oculos esse debet omnibus, vt Deuter. 6. mandatum est.

NOnne sapientia clamat, & intelligentia edit vocem? in summis verticibus, in via inter semitas stans, iuxta portas ciuitatis, in foribus clamitat: Vos voco viri, vox mea ad filios Adam, intelligite imperiti astutiam, & fatui resipiscite. Audite, loquar enim conspicua, & aperiã labia vt recta doceam. Quia veritatem loquetur guttur meũ, & abominantur labia mea impium. Iusti sunt omnes sermones oris mei. Non est in eis peruersum ac subuersio. Plani sunt prudentibus, & recti sunt scientiam sectantibus. Accipite castigationem meam præ argento, & scientiam

entiam præ auro electo. Quia melior est sapientia margaritis, & omnia iucunda non possunt ei conferri.

Ego sapientia adiungo mihi astutiam & scientiam consilij.

Timor Dei odium est mali. Superbiam & arrogantiam, & viam malam, & os peruersum odi.

Penes me consilium & successus est. Ego intelligentia sum, penes me est potentia. Per me reges regnant, & principes constituunt iusta. Per me domini dominantur, & regnant omnes iudices terræ.

Ego diligentes me diligo, & quærentes me. Diuitiæ & gloria penes me. Opes duraturæ est iustitia. Melior est fructus meus auro, & obrizo, & prouentus meus argento electo. In viam iustam duco, & in semitas iudicij, vt ritè ditem diligẽtes me, & thesauros eorum cumulem. Dominus possedit me initio viæ suæ, ante opera eius eram. Ab æterno ordinata sum, ab initio ante terram. Nõdum abyssi erant cùm formarer, nõdum fontes aquis redundabant. Priusquam montes submersi sunt aquis, & ante colles formata sum. Nondum fecerat terram, & fines

Verbi potentiam creatione probat.

eius, & vertices puluerum orbis. Cùm cœlum erigeret, ibi ego eram. Cùm circulum constitueret abysso, cùm nubes desuper firmaret. Cùm fontes abyssi conderet, cùm poneret mari terminum, & aquis, ne prætergradiantur locum suum. Cùm constitueret fundamenta terræ, aderam adiutabamq;, sum in delitijs eius quotidie, ludo coram eo semper. Ludo in orbe terræ eius, & delecto filios hominis.

Nunc itaque filij audite me, Beati qui vias meas obseruant. Audite castigationem, & sapite,& ne negligite: Beatus qui audit me, & aduigilat ad fores meas quotidie, ad obseruanda limina ianuæ meæ. Vitam enim inuenit, quisquis me inuenerit,& hauriet voluptatem à Domino. Qui peccarit in me, iniurius est animæ suæ. Quisquis odit me, mortem diligit.

CAPVT IX.

SApientia ædificauit domum suam, dolauit innumeras columnas, mactauit victimas, fudit vinum, & instruxit mensam suam. Misit puellas suas vocatum ad arcem excelsam ciuitatis. Imperiti huc declinent. Et stultis dixit: Venite, comedite

dite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis.

Si reliqueritis imperitiam, vita continget vobis, & ingrediemini in viam intelligentiæ.

Qui castigat subsannatorem, ignominia adficietur. Et corripiens impium, cõtaminabitur.

Ne corripe subsãnatores ne oderint te,
Si corripueris sapientem, diliget te.
Da sapienti & sapientior erit.
Si docueris iustum, cordatior erit.

Initium sapientiæ timor Domini, & intelligentia est sancta cognoscere. Nam per me vita prorogatur, & augentur anni vitæ. Si sapueris, tibi sapuisti, & si subsannaueris, tu feres.

Mulier fatua, clamosa, blanda & ignaua, sedet in foribus domus suæ, in sella excelsa vrbis. Vocat prætereuntes, & qui rectà incedunt. Imperiti huc declinent. Et stultus ait: Aquæ furtiuæ dulces sunt, & panis clandestinus iucundus est. Nec scit quòd mortui ibi sint, & in profundo inferno conuiuæ eius.

FINIS ADHORTATIONVM, quæ Proœmij vice operis præposuit.

CAPVT X.

1 SApiens filius patrem gaudio adficit,
At stultus filius matrem adfligit.

Promittit pijs bona.

2 Non prosunt thesauri impio,
Iustitia verò liberat à morte.

3 Non perdet Dominus fame animã iusti,
Improba consilia impiorum perdet.

Præcipit laborem.

Egestatem adfert manus ociosa,
4 Sed manus sedulorum ditat.

5 Qui colligit in messe, prudens est,
Qui dormit in æstate, confundetur.

6 Benedicetur capiti iusti,
At impios iniuria ab ipsis concepta obruet.

Promittit pijs bona.

7 Memoriæ iusti benedicetur,
Sed impiorum nomen sordebit.

8 Sapiens corde accipiet præcepta,
At stultum os vapulabit.

9 Securè ambulat probus,
Et qui vias suas peruertit, deprehendetur.

Nõ est pax impijs.

Ni caueris, hypocrita fallet te.

Fingens vultum damnum dat,
10 Stultum os vapulabit.

11 Vena vitæ, os iusti,
Os impiorum iniuria obruet.

Noris,

Noris, non oderis.

Odium excitat contentiones, 12
Et omnia delicta tegit charitas.
In labijs sapientis inuenitur sapientia, 13
Et virga in tergo stulti.
Narren soll man mit Kolben lausen.
Sapientes sapientiam seruant, 14
Os stulti accersit sibi perniciem.
Gut macht Muth.
Opes diuiti sunt arcis vice, 15
Inopia verò pauperi animum minuit. Πλῦτος ὑπέρ τίκλει.
Impiorum consilia non succedunt.
Opus iusti adfert vitam, 16
Prouentus impij peccatum. 17
Perferre castigationem ad vitam cõducit, *Crucẽ cõmendat.*
Et deserens increpationem, errat.
Dissimulant odium mendaces, 18
Stulti conuitium faciunt.
Α᾽χαλίνων ςωμάτων τέλος δυςυχία.
Garrulus non vitat peccatum, 19
Prudens est qui labia sua frenat.
Lingua iusti est præcipuum argentum, 20
Cor impium nihili est.
Labia iusti multos pascunt, 21
At stultis exitio est stultitia.
Benedictio Domini diuites facit, citra 22
molestiam.

Promittit pijs bona. Cùm ſcelus perpetrat ſtultus, ridet,
Id verò animaduertere ſapientia eſt.

23 *Impij rident iudicium Dei.*

24 Accident impijs quæ metuunt,
Iuſtis contingent quæ deſyderant.

25 Impius ceu tempeſtas præterit,
At iuſti fundamentum perpetuum eſt.

Plautus: Fames & mora cient bilem in naribus.

26 Vt acetum dentes, & fumus oculos lædit:
Sic piger eos, qui miſerũt eum, cruciat.

27 Timor Domini prorogat vitam,
Et anni impiorum breues ſunt.

28 Iuſtos læta manent,
Et ſpes impiorum perit.

29 Via Domini addit animum probis,
Frangit animos malis improbitas.

30 Iuſtus perpetuò non euertetur,
Et impij non erunt ſuperſtites in terra.

31 Os iuſti propagabit ſcientiam,
At lingua peruerſa perit.

32 Labia iuſti meditantur bona,
Sed os impiorum peruerſa meditatur.

CAPVT XI.

Et contumelioſi ſunt ſuperbi: & viciſsim contemnentur.

Libram

LIbram iniuſtã abominatur Dominus, 1
At pondus iuſtum delectat eum.
Superbiæ comes eſt contumelia, 2
Sed apud modeſtos eſt ſapientia.
Ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη.
Integritas rectorum deducit eos, 3
Exitio eſt impijs deflectere à iure.
Non proſunt diuitiæ in die iræ, 4
At iuſtitia liberat à morte.
Iuſtitia integri dirigit viam eius, 5
At in improbitate ſua cadit impius.
Iuſtitia rectos liberat, 6
Et in impietate ſua capiuntur ſcelerati.
In morte hominis impij, perit ſpes, 7
Et expectatio impiorum perditio.
Iuſtus eripitur ex aduerſitate, 8
Et pro eo perit impius.
Ore ſimulator euertit proximum ſuum, 9
Sed iuſti deprehendunt ac liberantur.
Cùm florent iuſti, gaudet ciuitas, 10
Et in perditione impiorum lætatur.

Altera manu lapidem altera panem.

Nec viribus nec conſilijs noſtris, ſed benedictione diuina ſeruanda Reſpublica.

Benedictione rectorum fortunatur ciuitas,
At impiorum conſilijs euertitur.
Qui famam proximi lædit, ſtultus eſt,
At vir intelligens tegit probra.

13 Susurro reuelat arcanum,
At qui fideli animo est, rem tegit.

14 Sine gubernatione corruit populus,
Salutem adferunt multi consultores.
Vis non seruat Resp. sed Consilium, & πολιτεία, Quod ait multi consultores.

15 Malè affligitur qui spoponderit pro alio,
Et qui vitat stipulationes, securus est.
Propertius: Ampla satis forma, pudicitia.

16 Mulier quæ honorem tuetur, gratiosa est.
Veri amici officium. Fortes sunt, qui diuitias augent.
Beneficus suum ipsius genium defraudat,

17 Crudelis propinquo damnum etiã dat,

18 Impius opus facit irritum,
At qui serit iusta, mercedem perpetuam consequetur.

19 Iustitia conducit ad vitam,
At qui sequitur malitiam, mortem adcersit.

20 Abominatur Dominus cor peruersum:
Et placent ei probi.

21 Mali, vtut inter sese conspirarint, non elabuntur.
Semen iustum euadit.
Mulier formosa, quæ immodesta est, non dissimilis est porco, naribus aureum torquem gerenti.

satis a, pudicitia.

Desy-

Desyderium iustorum placet Deo, 23
Sed expectationi impiorum succenset Deus.
Quidam largiuntur, & tamen ditescunt, 24
Quidam parci, quanquã magnas opes habuerint, subinde pauperiores fiunt.
Qui liberaliter benedicit, impinguatur, *Liberalibus benedicet Deus.*
Qui inebriat, inebriatur.
Qui non communicat frumenta, ei malè dicetur in populo, 25
At benedicetur vendenti. 26
Facite vobis amicos de Mammona.
Bona eueniunt bona consectantibus, 27
Mala accidunt mala quærentibus.
Qui confidit diuitijs suis, corruet, 28
Et iusti ceu folium virebunt.
Qui perturbat domum suam, ventos accersit, 29
Et stultus sapienti seruiet.
Discordia summæ res dilabuntur. 30
Fructus iusti est lignum vitæ, *Cùm iusti adfliguntur, haud dubiè non ignoscetur impijs.*
Et capit animos sapiens.
Nihil melius clementia.
Cùm iustus in terra persoluat,
Quanto magis impius & peccator?

CAPVT XII.

Crucis commendatio.

Qui

1 QVi diligit castigationem, prudentior erit,
At qui odit disciplinam stultus est.
Tametsi coram mundo patiatur, Deus tamen consolatur.

2 Bonus haurit voluptatem, Deo,
Sed vir scelestus damnabitur.

3 Impietas nulli prodest,
At iustorum radix non cõmouebitur.

4 Mulier sedula corona est viri,
At illaudata mulier tabefacit ossa.
Mulierem decet esse οἰκȣρον, & custodem rei familiaris.

5 Cogitationes iustorum iudicia sunt,
Industria impiorum fraus est.

6 Verba impiorum insidiantur sanguini,
At os iustorum liberat.

7 Euertentur impij, & non erunt,
At iustorum domus durabit.

8 Propter prudẽtiam suam laudabitur vir,
At iniquus pudefiet.
Σπάρταν ἄν ἔλαχες, ταύταν κόσμει.

9 Homo abiectus, qui suum officium facit,
Præstat glorioso, qui pane indiget.
Nulla re abutitur iustus.

10 [illegible]gnoscit iustus iumentorum suorum animas,
At cor impiorum crudele est.

Σπάρταν ἂν ἔλαχες, ταύταν κόσμει,
Ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη.

Qui agrum suum colit, satur erit panum, — 11
At qui sectatur ocium, stultus est.
Exitium venantur impij, quicquid desyderant, — 12
At iustorum radix ferax.
Prauis labijs capitur malus, — 13
Sed euadet ex aduersitate iustus.
Ex fructu oris quisq; saturatur bono, — 14
Et retribuetur homini iuxta opera sua.
Via stulti recta est in oculis suis, — 15
At sapiens consilium audit.
Stultus statim prodit iram suam, — 16
At dissimulat iniuriam callidus.
Veraces iustitiam palàm faciunt, — 17
Mendax testis fallit.

Plures necat lingua quàm gladius.

Temerè loqui perinde est ac gladio fodere, — 18
At sapientum lingua salubris.

Mendacem oportet esse memorem.

Verax labium firmum est semper, — 19
Et mox variat mendax lingua. — οὐ δὲ κακὴ βουλή.
Qui machinantur mala, frustrantur,
Et gaudium comitatur eos, qui peccata consulunt. — 20

Non

21 Non accidet iusto dolo[illegible]
At impij obruentur mal[illegible]

22 Abominatur Dominus mendacia labia,
At veraces placent ei.

Metiri se quenq; suo modulo ac pede verum est.

23 Non ostentat homo callidus scientiam,
At cor stultorum prædicat stultitiam.

Prædicatur labor ac diligentia.

24 Sedula manus dominabitur,
Ociosa sub tributo erit.

Euangelio eriguntur conscientia.

25 Bonum verbum exhilarat,
Solicitudo animum cruciat.

Successus à Deo est.

26 Iustus felicior est proximo,
At via impiorum eis exitio est.

Diligentiam præcipit.

27 Negociatio ociosi non est felix,
At seduli ditescunt.

28 In semita iustitiæ vita est,
Et in via plana non est mors.

CAPVT XIII.

1 FIlius sapiens eruditionem paternam sustinet,
At subsannator non audit increpationem.

De fructu oris vir bonus adficietur, 2
Et anima contẽptoris malis adficietur.
Qui custodit os suum, custodit vitam suam, 3
At qui temerè aperit labia sua, terrebitur.
Cupit piger & eget, 4
At anima sedulorum saginabitur.
Diligentiam præcipit.
Mendacem iustus odit, 5
At impius confundit & maledicit.
Impijs voluptas est alienam lædere famam.
Iustitia seruat probos, 6
Et impietas deflectit ad peccandum.
Diuites quidã sunt, tametsi nihil habeãt, 7
Pauperes alij sunt, tametsi magnas opes habeant.
Benedictio Domini fortunat opes.
Gut macht Muth.
Redimitur vita diuitijs, 8
Et egenus non perfert increpationem.
Lux iustorum gaudium adfert, 9
At Lucerna impiorum extinguetur.
Prorsus inter superbos est contentio, 10
Et apud consultos sapientia est.
Consulti inter se cedunt, cõdonant, vt pacẽ seruẽt.
Opes prodigalitate minuuntur, 11
Et parsimonia augentur.

Parsimonia magnum vectigal.

12 Expectatio dilata cruciat, Et lignum vitæ est, si præstò adsit quod cupis.

Etiam celeritas in desiderio mora est.

13 Qui contemnit verbum, malè habebit, Qui timet mandatum, pace fruetur.

14 Institutio sapientis, fons vitæ est, ad vitandos laqueos mortis.

15 Felix prudentia iucunda est,
At via contemnentium aspera est.

Prudentia non est felix, nisi fortunet Deus, sicut est cernere in Ahitophel, Demosthene, Cicerone.

16 Omnia facit callidus cum iudicio,
Fatuus stultitiam prodit.

Temerè pergunt fatui, iuxta parœmiam germanicam.

Der Haspel muß in Sack.

17 Nuncius impius conijciet in mala,
Legatus verax salubris est.

18 Egestas & ignominia penes eum est, qui castigationem negligit,
At qui obseruat increpationes, honore adficietur.

Oderunt crucem impij.

19 Præsens voluptas delectat animam,
Et abominantur fatui declinantem à malo.

Talis vnusquisq;, qualium vtitur consuetudine.

Qui

Qui cum sapiẽtibus versatur, sapiens erit, 20
At stultorum socius malè habebit.
Peccatoribus mala impendent, 21
Et iustis reddetur bonum.
Boni hæredes relinquunt filios filiorum, 22
Et reponuntur iustis opes peccatorum. *Psal.36.*
Multum escæ est in sulcis pauperum, 23
At alij iniurijs parant opes. *Benedictio*
Qui abstinet virgam, odit filium suum, *Dei fortunat.*
Qui verò amat eum, quærit vt erudiatur. 24

Pædagogiam præcipit. Τὸ παρὸν ἀπόδεξαι.

Iustus comedit, & fit satur,
Venter impiorum eget.

CAPVT XIIII.

SApiens mulier ædificat domum suam, 1
Stulta verò euertit eam.
Qui timet Deum, rectè ambulat, 2
Qui contemnit eũ, è via eius discedit.

Autoritatem sibi arrogant stulti, vt in Pontificum decretis adparet.

In ore stulti est superba virga,
Et labia sapientum obseruant. 3

Labor præcipitur.

Vbi non sunt boues, præsepe vacuum est, 4
Sed multi prouentus obueniunt per robustum bouem.

5 Testis verax non mentitur,
Mendaces confidenter mentiuntur.
Contemnunt iudicium Dei.
6 Quærit subsannator sapientiam, & non inuenit. Et scientia cordato facilis est.
7 Si incideris in stultum, non deprehendes labia scientiæ.
Id est, Imperito nusquam quicquam iniustius.
8 Sapientia callidi, est viam suam obseruare,
At stultitia fatuos fallit.
9 Stultus subsannat delictum,
10 Et recti placent.
Perturbato cordi nihil est iucundum. Dum cor angitur, non capitur solatijs, quæ extrinsecus adhibentur.
Domus impiorum euertetur,
Sed tabernacula rectorum florebunt.
11 Plerisq; videtur via recta, cuius exitus
12 est via mortis.
Fallitur caro sua iustitia & sapientia. Etiam in risu dolet cor,
Et finis risus est calamitas.
Dabunt pœnas reprobi,
Et conculcabunt eos probi.
13 *Humana solatia pereunt.*
14 Imperitus credit omnia,
15 At callidus animaduertit gressus suos.
Præcipit vt malos doctores vitemus.

Sapi-

Sapiens timet & discedit à malo, 16
At stultus pergit confidenter.
Impatiens iræ designat stultitiam, 17
At cautus odit stultitiam.
Qui non moderabitur iræ, infectum volet esse dolor quod suaserit.
Penes imperitos stultitia est, 18
Sed callidi coronantur scientia.
Imperito nusquam quidquam iniustius.
Curuabuntur mali in conspectu bonorũ, 19
Et impij ad portas iustorum erunt.
Iusti imperabunt impijs, iudicabunt impios tametsi aliquantisper opprimantur.
Etiam proximo odio est pauper, 20
Et multi sunt diuitum amici,
Donec eris felix, multos numerabis amicos.
Contemnit proximum suum peccator, 21
Et beatus erit qui miseretur calamitosi.
Nónne frustrantur qui machinantur malum? 22 *Pollicentur bona pijs.*
At benignè & fideliter agetur cum bonis.
Labor abundantiam adfert, 23 *Laborem præcipit.*
Vbi verbis res geritur, inopia est.
Viel Geschrey / wenig Wollen. *Hypocritæ magna de se pollicentur.*
Diuitiæ sunt ornamento sapientibus, 24 *Stultitiam patiuntur*
Stultus nihil nisi stultitia.

25 Verax testis liberat animas,
Et mendax decipit.

Promittit pijs bona.

Verè iudicare saluti Rebuspub.

26 Timor Dei tutum munimentum est,
Et timentes Deum benè habebunt.

27 Timor Dei fons vitæ, ad vitandos laqueos mortis.

28 Frequentia populi Regem decorat,
Et formidat qui paucis est stipatus.

Ornamento est principi concordia populi.

29 Patiens multa intelligit,
Iracundus prodit stultitiam.

30 Hilaris animus vita est,
Et tabefacit ossa inuidia.

Inuidus alterius rebus marcescit opimis.

Deus autor paupertatis.

31 Qui pauperem calumniatur, conuitium facit eius factori. Et honorat Deum quisquis miseretur pauperis.

32 Succumbit in calamitate impius,
Et sperat etiam in morte iustus.

33 In animo cordati versatur sapientia,
Et inter stultos innotescet.

Tandem fit vt stulti conuincantur, sicut Iudæi resurrectione Christi conuicti sunt.

34 Iustitia exaltat gentem,
Perdit populum peccatum.

Placet

Placet Regi seruus prudens,
Et succenset turpi.

CAPVT XV.

MOllis responsio mitigat iram, 1
Sermo asper prouocat iram.
Lingua sapientis facit acceptam scientiam,
Os stulti effutit stultitiam. 2

Comitate vincendi morosi.

Et in secundis & in aduersis rebus spectanda Dei voluntas.

In omni loco oculi Dei contemplantur bonos & malos. 3

Plures necat lingua quàm gladius.

Salubris lingua lignum vitæ est, 4
Et falsa lingua perturbat animum.

Stulti sunt qui corripi nolunt.

Stultus calumniatur paternam castigationem, 5
At obseruans increpationes callidior fit.
In domo iusti thesauri multi sunt, 6
At prouentus impij perditio est.
Labia sapientum ferunt scientiam, 7
Non autem cor stultorum.

Hypocritarum sacrificia damnat, vt Psalm. 49.

8 Sacrificia impiorum abominatur Dominus,
Et oratio rectorum placet ei.
9 Abominatio est Domino via impij,
Et sectantem iustitiam diligit.
10 Eruditio mala est semitam deserere,
Et quod odit increpationes, moritur.
11 Cùm infernus & perditio Deo pateant,
Quanto magis corda hominum ei patent?

Non ferunt impij castigationem.

12 Non diligit subsannator corripientem se,
Ad sapientes non adcedit.
13 Lætus animus exhilarat vultum,
Et in mœrore cordis spiritus debilitatur.

Personæ imponunt nobis, & autoritate magnorum sæpè impiè mouemur.

14 Cor intelligens quærit scientiam,
Facies stultorum stultitiam pascit.
15 Misera est vita afflictorum,
Et hilare cor conuiuium perpetuũ est.

Si conscientia est mala, nihil rectè succedit, vt Saul.

16 Melius est modicum cum timore Dei,
Quàm thesaurus ingens cum molestia.
17 Præstat pauxillum olusculi citra molestiã,
Quàm saginatus taurus cum molestia.

Molestia malæ conscientiæ, quæ facit vt nihil rectè succedat.

Vir iracundus excitat contentionem, 18
At patiens sedat contentionem.

Vincuntur mansuetudine iracundi.

Via pigri obsita sentibus est, 19
At semita bonorum plana est.

Filius sapiens exhilarat patrem, 20
At stulti pudet matrem.

Damnantur hi qui non faciunt officium suum.

Stultitia fatuo voluptas est, 21
Cordatus homo dirigit viam suam.

Caro probat sua consilia.

Frustrantur cogitationes, in quibus non est consilium, 22
Et multitudine consiliariorum firmæ erunt.

Infelix temeritas.

Appositè respondere, voluptatem adfert, 23
Et sermo opportunus optimus est.

In tempore doceri, moneri, saluberrimum est.

Semita vitæ sursum fert, 24
Vt doceat vitare infernũ deorsum sitũ. 25

Ad Colos. 3. Quæ sursum sunt quærite.

Domum superbi diruit Deus, *Superbis resistit Deus.*
Et erigit limitem viduæ.

Abominatur Deus consilia praua, 26
Mundorum consilia probat. ἢ ϛ κακὴ βυλή.

27 Perturbat domum ſuam auarus,
Et qui odit munera, viuet.

28 Cor iuſti meditatur quid reſpondeat,
Os impiorum temerè effutit praua.

29 Procul eſt Dominus ab impijs,
Et preces iuſtorum exaudit.

30 Serenus vultus exhilarat cor,
Fama bona ſaginat oſſa.

Euangeliũ vitam adfert.

Sapientes ferunt caſtigantem.

31 Auris audiens increpationem viuificam, inter ſapientes morabitur.

32 Qui negligit caſtigationem, adſpernatur vitam ſuam:
Audiens increpationem ſapiens erit.

Docet quid vocet ſapientiam, non humana conſilia, ſed Timorem Dei.

33 Timor Dei eſt caſtigatio, qua ſapientiam conſequimur.

CAPVT XVI.

Deus facit omnia iuxta conſilia voluntatis ſuæ.

1 HOmo inſtituit in animo,
Verùm à Domino ſermo linguæ eſt.

2 Hominibus ſuæ viæ mundæ videntur,
At Deus impellit ſpiritus.

3 Si commiſeris Domino opera tua,
Conſilia tua fortunabuntur.

Omnia

Omnia facit Dominus propter se, 4
Etiam impium ad diem malum.
Abominatur Dominus omnes superbos, 5
Non elabentur vtut inter se conspirent.
Benignitate & fide expiatur iniquitas, 6
Et in timore Domini declinatur à malo.
Cùm placent Domino viæ hominis, 7
Etiam inimicus eius reconciliatur ei.

Hypocrisis: Humanæ satisfactiones non placant Deum, sed verum cor.

Melius est parum cum iustitia, 8
Quàm magni redditus malè parti.

Malè partum, malè disperit.

Cor hominis deliberat de via sua, 9
Dominus verò promouet gressus suos.
Diuinant labia Regis, 10
Nec fallitur in iudicio os eius.

Reges oportuit diuinare. i. iudicare πνευματικῶς.

Libra & statera iudicium Domini sunt, 11
Et ipse autor est ponderum. *Publicum ius Dei opus est.*
Abominantur Reges impietatem,
Nam iustitia thronum fortunat.
Placent regibus labia iusta, 12
Et veraces diliguntur. 13

14 Indignatio Regis eſt nuncium mortiferum,
At vir ſapiens placabit.

15 Serenus vultus Regis vita eſt,
Et beneuolentia eius velut pluuia ſerotina.

Metui vult maieſtatem publicorum magiſtratuum.

16 Satius eſt ſapientiam comparare quàm aurum,

Crucis præconium.

Satius eſt intelligentiam comparare quàm argentum.

17 Greſſus rectorum diſcedunt à malo,
Cuſtodit vitam ſuam, qui viam ſuam cuſtodit.

18 Præit deiectioni ſuperbia,
Et anteit ruinam ſuperbia animi.

Tolluntur in altum, vt lapſu grauiore ruant.

19 Melius eſt deijci animo cum calamitoſis,
Quàm regnare & locupletari cum ſuperbis.

20 Prudenter tractans rem, reperiet bona,
Qui confidit Deo, beatus eſt.

Prudentia Deo fidere.

Humana prudentia non eſt felix.

21 Sapiens ſapientem conſulit, & ſuauitas ſermonis commendatiorem facit doctrinam.

Sapientes inter se consulunt. φιλαυτοῖς sua consilia placent.

Prudentia vena vitæ eſt, 22
At caſtigatio ſtultorum, ſtultitia eſt.

Stulti non mutantur in melius, etiamſi quid mutarint, vt in Saul & Achas adparet.

Cor ſapiens, os docet, & doctrinam 23
commendant labia eius.

Fauus mellis ſermo iucundus, 24
Dulcedo animæ & medela oſſium eſt.

Eſt via, quæ recta videtur oculis hominis, 25
cuius exita eſt via mortis.

Sapientes meditatè loquuntur.

Fallimur noſtra ſapientia & iuſtitia.

Dat pœnas ſtultiloquentiæ os futile.

Ἀχαλίνων ςωμάτων τέλ⊛ δυςυχία.

Homo nihili ſibi malum adcerſit, 26
In labijs eius eſt ignis comburens. 27

Homo peruerſus excitat contentionem, 28
Et delator ſæpè inter principes diſſidium concitat.

Homo violentus lactat amicum ſuum, 29
Et ducit per viam malam.

Fallunt fucati amici.

Qui vultum fingit, machinatur malum, 30
Qui labra componit, mala perpetrabit.

Senectus veneranda eſt. Leuit. 19.

Honeſta corona ſenectus,
Si in via iuſtitiæ reperiatur.

Præ- 31

32 Præstantior est patiens quàm vir fortis: præstantior item est, qui animo suo dominatur, quàm qui vrbes capit.

Sæpè vincas patientia, qua non viceris impetu.

33 In sinum deijciuntur sortes, At à Deo iudicium earũ proficiscitur.

Deus regit omnia.

CAPVT XVII.

1 MElius est siccum frustum cum tranquillitate, quàm domus plena mactatis pecoribus cum contentione.

2 Seruus prudens dominabitur filio turpi, Et inter fratres diuidet hæreditatem.

3 Vt argentum excoquitur, & in fornace probatur aurum, Ita Dominus corda probat.

4 Malus auscultat improbo sermoni, Mẽdax obsequitur perniciosæ linguæ.

5 Qui ridet pauperem, conuitium facit factori eius, Et cui calamitas alterius voluptati est, non feret impunè.

Deus paupertatis est autor.

6 Corona senum filij filiorum sunt, Et decus filiorum patres eorum.

7 Non decet stultum superbus sermo, Nec Regem decet mendax labium.

Iactantia damnatur.

8 Bella gemma est donum,

Quor-

Quorſum ſe verterit Dominus eius.
Munera crede mihi placant hominesq; deosq;.
Qui celat alienum dictū, facit vt ametur, 9
At qui palam fecit rem, inter principes diſſidium concitat.
Eximia eſt virtus præſtare ſilentia rebus.
Obiurgatio magis terret cordatum, 10
Quàm centum plagæ fatuum.
Ne plagis quidem impij emendantur. Eſai. 9.
Contentioſus machinatur malum, 11
Et in crudelem nuncium incidet. *Vindictam prohibet.*
Satius eſt occurrere vrſæ orbatæ,
Quàm ſtulto in ſtultitia ſua. 12
Nihil intractabilius inſipiente fortunato. 13
Si rependas malum pro bono, *Damnat ingratos.*
Non diſcedet malum à domo tua.
Litis initium perinde eſt, ac ſicubi alueum ruperit aqua. 14 *Lis litem ſerit.*
Et ex maledictis lis latè ſpargetur.
Abominatur Deus cū eū qui iuſtificat impium, tum eū qui damnat iuſtū. 15
Quid prodeſt preciū ſtulto, cū ad emendam ſapientiam cor non habeat? 16
Semper diligunt amici, & in aduerſitate frater agnoſcitur. 17
Amicus certus in re incerta cernitur.
Qui ſtipulatur ac ſpondet pro proximo, ſtultus eſt. 18

Diligit

19 Diligit peccatum, qui diligit contētiones,
Et ruent qui ſuperba moliuntur.

Superbi contentioſi, & vindictæ cupidi ſunt.

20 Peruerſus corde non inueniet bonum;
Et peruerſus lingua incidet in mala.

21 Adcerſit ſtultus adflictionem ſibi,
Et non gaudebit ſtulti pater.

22 Cor lætum exhilarat vitam,
At triſtitia animi arefacit oſſa.

Bonæ conſcientiæ præconium.

23 Munus è ſinu impius accipit, vt deprauet ſemitas iudicij.

Impij moderata capiunt.

24 Coram cordato eſt ſapientia,
At oculi ſtultorum paſſim vagantur.

25 Patrem ac matrem dolore adficit filius ſtultus.

26 Malum eſt damnum iuſto dare,
Aut principem iuſta iudicantē percutere.

Magiſtratus religiosè coli præcipit.

27 Qui parcè loquitur, ſapit,
Nec eſt futilis ſpiritus homini cordato.

Dānatur garrulitas. Vel ſtultus ſi taceret, ſapiens reputaretur,

28 Et videretur ſapere, ſi clauderet labia.

CAPVT XVIII.

Moroſi nihil candidè interpretantur.

1 CVi voluptas eſt diſſenſionem concitare,

Is captat vbiq; rixandi occasionem.
Non libet stulto intelligere, 2
Sed tractare ea, quibus ipse capitur. *Suũ cuiq; pulchrum.*
Cùm venit impietas, venit etiam cõtemptus, & dedecus, & contumelia. 3
Verba viri velut profundæ aquæ sunt, *Spiritualis iudicat omnia.*
Et fons sapientiæ velut vberrimum flumen.
Personam impij præferre non est bonum, 4
Vt iustum à iudicio abducas. 5
Labia stulti rixantur, *Stulti contentionum autores.*
Et os eius pugnam prouocat.
Stulti contentionum autores.
Os stulti sibi exitio est, 6
Et labia eius laqueus animæ eius. 7
Ἀχαλίνων στομάτων τέλος δυστυχία. 8
Verba delatoris verbera sunt,
Et penetrant ventrem.
Plures necat lingua, quàm gladius.
Cessare, perinde est, ac dissipare rem. 9
Non minor est virtus quàm quærere parta tueri.
Arx munita, nomen Domini, 10
Ad eam curret iustus, & defendetur.
Nomine Domini defendemur, non nostris viribus. Πλοῦτος ὕβριν τίκτει.
Opes diuitis sunt ei vrbis munitæ, & muri loco.
Ante ruinam eleuatur cor humanum, 11
Et anteit gloriam deiectio. 12

Tolluntur in altum, vt lapsu grauiore ruant.

13 Qui responderit priusquam audierit,
Stultus est, & confunditur.
Μήτε δίκην δικάσῃς, πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃ.

14 Hilaris animus finit ægritudinem,
Et spiritum tristem quis feret?
Nulla res humana mederi potest malæ conscientiæ.

15 Cordati probè iudicant,
Et auris sapientum quærit scientiam.
Non pronunciant pij temerè.

16 Munus hominis facit ei viam,
Et in conspectu potentum perducit.
Contra, Hypocritæ alios docent, se non docent. Rom. 2.

17 Iustus primùm accusat sese,
Et veniente proximo paret.

18 Contendentes sors componit,
Et inter fratres dijudicat.
Concordia paruæ res crescunt.

19 Præstat habere coniunctum fratrē, quàm vrbem munitam,
Et litigantes sicut repagulum palatij.

20 De fructu oris vir saturatur,
De prouentu labiorum venter saturatur.

21 Mors & vita in linguæ potestate sunt, & qui curant linguam, comedent fructus eius.

Inue-

Inueniens vxorem, inuenit bonum, 22
Et hauriet voluptatem à Domino.
Laus coniugij, A Domino inquit, bonum hauriet: quia id vitæ genus multas adflictiones adfert.

Placidè loquitur egenus, 23
Diues durè respondet.
Vir comis amicos sibi adiungit,
Et amicus adhæret firmius fratre.

Comitas amicos parat.

CAPVT XIX.

MElius est egeno qui probè ambulat, quàm stulto, qui praua labia habet. 1

Vbi non est scientia, malè habet homo, 2
Et qui velox est, pedibus impinget.
Inconsulti facilè ruunt.

Stultitia hominis euertit eum, 3
Et cor eius Deo indignatur.
Tales sunt qui non perferunt crucem. Num. 14.

Diuitiæ augent amicos, 4
Et pauper etiam ab amicis deseritur.
Vulgus amicitias vtilitate probat.

Mendax testis non erit impunitus, 5
Et quisquis mendacia dicit, nõ euadet.

Multi fidunt in persona principis, 6
Et nemo non est amicus eius, qui munera dat.

Omnes fratres pauperis oderunt eum, & propinqui eius procul discedunt ab eo. 7

8 Qui verba ſpectat, fallitur,
Qui ſapit, benè habebit, & prudentes inuenient bonum.

9 Teſtis mendax non erit impunitus,
Et loquens mendacia peribit.

10 Non decent ſtultum delitiæ,
Tantum abeſt vt deceat dominari principibus ſeruum.

Secundæ res ſtultos.i.incautos dementant & pdūt.

11 Patientes ſapiunt, & delictum diſſimulare glorioſum eſt.

12 Ceu fremitus leonis, ſic Regis eſt indignatio,
Et beneuolentia eius eſt perinde vt ros ſuper herbam.

Metui vult Magiſtratus.

13 Calamitas patri, eſt ſtultus filius,
Et mulier moroſa eſt aſſiduū ſtillicidiū.

14 Domus & diuitiæ hæreditate obueniunt à parentibus,
A Domino prudens vxor.

Dei donū prudens vxor, non deligitur noſtro iudicio.

15 Pigritia ſoporem parit,
Et ocioſus fame peribit.

16 Seruans mandatum ſeruat animam,
Qui vias ſuas negligit morietur.

Largiri pauperibus.

17 Fœnerat Domino qui miſeretur egeni, & retribuetur ei.

Caſti-

Castiga filium tuum, dum spes est fore vt corrigatur, 18
Nec commoueare vt occidas eum.
Ne cessa castigare: tametsi non statim succedit res.
Magna enim ira detrimentum adfert, nisi coherceatur. Dimitte eum, vt & deinceps corripias. 19
Audi consilium, & admitte castigationẽ, vt & deinceps sapias. 20
Multæ cogitationes in corde hominis (sunt, 21
Consilium autem Domini stabile est.
Eueniunt, non quæ nos instituimus, sed quæ Deus decreuit.
Decora est homini beneficentia eius, 22
Et melior est pauper quàm vir mendax.
Timor Domini vitã adfert, & exaturabit, & habitabit sine visitatione mala. 23
Timor Domini etiam in cruce vitam adfert.
Abscondit piger manus in sinum, 24
Ne ad os quidem admouet.
Si subsannator mulctatus fuerit, 25
Imperitus erit callidior.
Si intelligentem argueris cautior erit. 26
Deus punit impios, vt erudiat pios: vt adparet in Aegyptijs & Israëlitis.
Qui vexat patrem & fugat matrem, turpis est, & probro dignus. 27

28 Cessa audire fili eruditionem,
à verbis scientiæ seducentem.

Cauenda doctrina impia.

29 Nihili testis ridet iudicium,
Impijs inimatur. Et os impiorum deuorat iniquitatem.
Parata sunt derisoribus iudicia,
& plagæ tergo stultorum.

CAPVT XX.

Damnat ebrietatem.

1 SVbsannatores facit vinum, & tumultus parit ebrietas,
2 Quisquis illa delectatur, non erit sapiens.
Terror regis est perinde vt rugitus leonis
3 Qui offendit, peccat anima eius.

Docet metuendos esse magistratus.

Desistendũ à lite. Gloria homini est desistere à lite, & omnes stulti conuiciabuntur.
4
5 Propter frigus piger non arat, & mendicabit in messe, & nihil impetrabit.
Spiritualis omnia iudicat. Velut aqua profunda est cõsilium in corde viri,
6 At vir intelligens exhauriet.
Nusquam tuta fides. Pleriq; benefici vocantur,
Fidelem autem quis inueniet.
7 Beati filij sunt iusti probè ambulantis.
8 Rex sedens in solio iudicij, dissipat omne malum intuendo.

Ocu-

Oculus domini multum prodest in rebus omnibus gerendis.

Quis dicet, purum est cor meum? 9
Mundus sum à peccato?

Variare pondera, variare mensuram, 10
Abominabile apud Deum est.

Vetat violare ius publicum.

Ex studijs suis cognoscitur puer, 11
Munda & recta sunt eius facta. *Studia mētem indicant.*

Vt auris audiat, vt oculus videat,
Dominus facit.

Non sapimus, non præuidemus, nec admoniti quidem nisi Deus excitet nos. 12

Ne dilige somnū, ne opprimaris egestate, 13
Si aperueris oculos, saturabere pane.

Malum est, malum est, dicunt cùm tenēt, 14
At cùm amiserint, laudant.

Præsentia fastidiuntur. Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.

Magni fiunt aurum & gemmæ, 15
Sed preciosius vas labia scientiæ sunt.

Eripe vestimētum ei qui pro altero spondet, & pignus ab eo accipe, *Sponde noxa præst.*
Cùm ille alienus sit, ꝓ qui se obstrinxit.

Dulcis est homini panis fraude partus, 16
Postea verò os eius arena replebitur. 17

Impietas arridet, sed perdit.

Consilio propositum fortunatur, 18

Et consilijs geretur bellum.

19 Ne coniunge te cum susurrone,
qui arcana reuelat, & blanditijs fallit.

Non audiendos esse delatores.

20 Qui maledicit patri aut matri, extinguetur lumen eius in medijs tenebris.

21 Hæreditas præpropera principio,
postea non benedicetur.

Periculosum est, si res sine cruce succedit: ideò felicius est regnum Dauidis quàm Sauli.

22 Ne dic, reddam malum, sed expecta Dominum, is saluabit te.

Vindictam prohibet.

Abominabile est Domino variare pōdera,
23 Et statera fallax non est bona.

24 Omnium gressus à Deo sunt,
Et quis homo intelligit viam suam?

Diuinitus omnia reguntur.

25 Laqueus est sancta contumelia adficere,
Et postea vota facere.

26 Dissipat impios Rex sapiens,
Et vertit aduersus eos rotam.

Sapiens magistratus cauet impia consilia.

27 Exhilarari à Deo vita est hominis, & penetrat totum corpus.

28 Beneficentia & veritas custodiunt regem,
Et fulcitur thronus eius beneficentia.

29 Corona iuuenum est robur eorum,
Et decus senum est canicies.

Vulne-

Vulnera ac plagæ medentur malis. 30

CAPVT XXI.

Deus emẽdat nos cruce.

COr regis in manu Dei eſt, ſicut flumina aquarum, quorſum volet, inclinabit. 1

Sua cuiq; via placet,
Dominus verò corda impellit. 2

Facere iuſtitiam & iudicium, melius eſt apud Deum quàm victimæ. 3 Pſal. 49.

Sublimes oculi & ſuperbum cor, 4
Impiorum felicitas peccatum eſt.

Tolluntur in altum, vt lapſu grauiore ruant.

Conſilia ſeduli planè abũdantiam pariũt, 5 Σπεῦδε βραδέως.
Præcipites autem egebunt.

Qui colligit theſauros lingua mendaci, 6
Fruſtrabitur & periclitabitur de vita.

Rapinæ impiorum erunt eis exitio: 7
Quia noluerunt iuri obſequi.

Improbi opera peruerſa ſunt, 8
At mundorum recta.

Satius eſt in angulo tecti habitare, 9
Quàm cùm muliere moroſa in domo ampla.

Anima impij deſiderat malum, 10
Et faſtidit proximum ſuum.

Impij vel cum alieno incommodo ſibi volunt conſultum, ſicut Tyranni.

Dum mulctatur ſubſannator, imperitus commonefit, 11
Et ſapientes ſcientiam accipiunt.

Deus punit impios, vt pios commonefaciat.

12 Erudit iustus domum impij,
Sed deflectunt impij ad mala.

13 Qui obstruit aurem pauperum clamori,
Clamabit ipse vicissim, nec exaudietur.

Misereri pauperum præcipit.

14 Donum clandestinum placat iram,
& munus in sinu vehemẽtem iram.

15 Gaudium est iusto facere iudicium:
exitium, facere iniquitatem.

16 Qui aberrat à via prudentiæ, inter mortuos erit.

17 Redigitur ad inopiam, qui amat gaudia,
Et quisquis amat vinum & pinguedinem, non ditescet.

Parsimonia magnum vectigal.

18 Impij plectuntur pro iustis,
Et pro rectis contemptores.

Impij tametsi exitium machinentur iustis, tamen sibi ipsis sunt exitio.

19 Satius est in terra deserta versari, quàm
cum muliere morosa & iracunda.

20 Preciosus thesaurus & oleum in domo
sapientis est:
At stultus homo dilapidat.

Sapientia est conseruare rem familiarem.

21 Qui sectatur iustitiam & beneficentiam,
reperit vitam, iustitiam & gloriam.

Pietatis fructus sunt, vita, gloria, opes: non parantur humana industria.

Fortium vrbem expugnat ſapiens, 22
Et fortib. ipſorũ confidentia exitio eſt.

Confidentia obest: vt Pharaonis exitium teſtatur. 23

Qui cuſtodit os ſuum, & linguam ſuam, cuſtodit animam ſuã à tribulationibus.

Superbi temerè audent, & ſubſannatores in ira temeritatem deſignant. 24

Nimium confidunt ſuperbi, vt Pharao.

Cupiditates pigræ occidunt eum, quia noluerunt manus eius laborare. 25

Piger perpetuò cupit, 26
Iuſtus verò dat, & non comparcit.

Imolatio impiorum eſt abominatio, 27
Quia per ſcelus offertur. *Pſal. 49.*

Teſtis mendax peribit, 28
Et qui ſolet auſcultare, is viciſſim audietur.

Pertinaciter pergit vir impius, 29
Recti verò via fortunatur.

Non eſt ſapientia, non eſt prudentia, 30
Non conſilium contra Dominum. *Pſal. 32.*

Equus paratur ad bellum, 31
A Deo verò victoria proficiſcitur.

CAPVT XXII.

FAma præferenda eſt magnis opibus, 1
Et gratia melior eſt argẽto & auro.

Ver-

2 Versatur apud opulentum pauper,
Deus autor paupertatis. Facit vtrunq; Deus.
Callidus mala præuidet, & euitat,
Et imperiti dum perrumpunt, damnum accipiunt.
3
4 Penes abiectos qui Deum timent,
Humilibus dat gratiam. diuitiæ gloria, & vita sunt.
Cuspides & laquei in via peruersi sunt,
Qui procul inde refugit, custodit vitã
5 Si instituerís adolescentẽ in via sua, (suã.
in eadem & senex perseuerabit.
Quo semel est imbuta recens, seruabit odorem testa diu.
6 Diues pauperibus imperat,
7 Et qui mutuo accipit, seruus est fœneratoris.
8 Qui mala seminat, mala metet,
& plaga perdet eum.
9 Liberali oculo benedicetur,
Deus benedicit largis. quia dat de pane suo egenti.
Si pepuleris subsannatorem, cessabit contentio, sedabiturq́; lis & conuitium.
Vitandi impij. Rex amicus est eius qui mundiciam cordis diligit, & labiorum gratiam.
10 Oculi Domini obseruant scientiam,
11 Et contemptoris consilia frustrantur.
12 Piger ait leo foris est, in platea interficiar,
Fouea profunda os scorti est.

Cui

Cui irascitur Dominus, is in eam incidet, 13
Stultitia agnata est cordi adolescentis, Virga verò castigatrix eximet eam. 14

Pueritia per pædagogiam cohercenda.

Qui iniuria adficit pauperem, vt ditescat ipse, 15
Is dabit ditioribus alijs, & egebit ipse. 16
Accommoda aurem, & audi verba sapientum, & animaduerte ad doctrinam 17 meam: Est enim pulchra, si eam serues in pectore tuo, & labijs tuis feliciter tractabis eam.

Commonefacio hoc assiduò, vt in Dominum 18 colloces fiduciam tuam, tu amplectere.

Quid doceat in summa verbum Dei: fidem quam non docet ratio.

Nonne tradidi tibi multipliciter consilia 19 & scientiam, vt docerem te veritatem quàm certissimam, vt interrogantibus vera respondere possis.

Ne deprædere pauperem, eo quòd sit pauper.

Nec opprimas adflictum in porta, quia Dominus causam illorum iudicabit, & perdet eos, qui illis vim attulerint.

Ad portas iudicari res solebant in publico loco.

Ne

20 *Vitandi iracundi.* Ne habeas commercium cum homine iracundo, & cum viro furioſo ne verſere, ne addiſcas mores eius, & accipias ſcandalum animæ tuæ.

21 Ne ſis inter eos, qui ſpondent, aut fidē obſtringunt apud fœneratorem. Nam ſi non potueris perſoluere, auferet à te lectos tuos.

22 Ne transfer priſcos limites, quos maiores tui inſtituerunt.

23 Qui mandatum maturè exequitur, ſtabit coram Regibus, nec inter obſcuros relinquetur.

CAPVT XXIII.

Dulcis inexpertis cultura potentis amici.

1 CVm accumbis vt comedas cum principe, obſerua quæ proponantur, & intenta cultrum gutturi tuo, vt vitam tueare.

2 Ne cupias cibū eius, eſt enim fallax cibus. Ne labora, vt diteſcas: à conſilijs tuis ceſſa. Ne adfectes id, quod conſequi non potes, Faciet enim alas ſibi, & velut Aquila ad cœlum ſubuolabit.

3 Ne comede cibum inuidi, & ne cupias illum: Nam ipſe velut præſtigiator fallit, cùm ait, comede & bibe, & apud animum inuidet tibi.

Inui-

Inuidos vitandos esse.

Portionem quam comedisti, euomes, & perdes sermones tuos suaues.

Auribus stulti ne loquaris,
Contemnit etiã prudentiã sermonis tui. 4

Margaritam vetat porcis obijcere.

Ne loco moueas priscos limites,
Et in campum pupillorum ne irrumpas: 5
Nam vindex eorum fortis est, iudicabit eorum causam aduersus te.

Accommoda cor tuum castiganti,
Et audi sermones scientiæ. 6

Ne cesses castigare adolescentem: 7
Si percusseris virga, non morietur,
Si virga eum verberaueris, ex inferis animam eius eripies.

Pædagogiam præcipit.

Fili, si sapiens fuerit cor tuum, gaudebit cor meum, Exultabũt renes mei, cùm rectè loquentur labia tua. 8

Ne æmuletur cor tuum peccatores, 9
Sed timeas Dominum semper.

Tametsi impij floreant aliquantisper, tamen tandem peribunt.

Expecta postrema, nec frustraberis, si expectaris. 10

Audi fili mi, & eris sapiens, vt benè habeat in via cor tuum. 11

Ne sis inter potatores & comessatores, 12

Nam

Nam potatores & comeſſatores redigentur ad inopiam, & laceris veſtibus vtetur ſomnolentus.

Audi patrem tuum qui te genuit, & ne contemnas matrem tuam natu grandem.

Veritatẽ, ſapientiam, eruditionem, & intelligentiam compara, nec vende.

Iuſti pater lætabitur, ſapientis genitor gaudebit de filio.

Gaudebit pater tuus, & mater tua, & genitrix tua, obtempera, & oculis tuis viæ meæ placeant.

Eſt enim profunda fouea meretrix, & puteus anguſtus ſcortum.

Hæc perinde, ac prædones ſolent, inſidias ſtruit, & incurios ad ſe allicit.

Vbi væ? vbi eiulatus? vbi rixæ? vbi inſidiæ ſtruuntur? Vbi fit, vt nihil meriti ſaucietur, vbi rubent oculi?

Nimirum hæc accidunt inter pocula ijs qui confluunt vt exhauriant quidquid infuſum eſt.

Quid non ebrietas deſignat? operta recludit,
Spes iubet eſſe ratas: in prælia trudit inermem.

Ne inſpice vinum cùm rubeſcit, cũ pellucet per vitrum color eius, & arridet: poſtremò velut ſerpens mordebit, & velut aſpis punget, oculi tui ſpectabunt alienas mulieres,

mulieres,& cor tuum cogitabit peruersa, & eris perinde ac iacens in medio mari. Supra autem antennam percusserunt me, inquies,& non dolui: Vulnerauerunt me,& non sensi. Quando verò expergiscar, vt rursus incipiam perpotare?

CAPVT XXIIII.

Multos fallunt secundæ res impiorum.

NE æmuleris viros malos, ne cupias apud eos esse. Nam damna meditatur cor eorum, & perniciosa loquuntur labia eorum. 1

Sapientia ædificatur domus, & intelligentia,& cubicula implet scientia, omnibus opibus preciosis & pulchris. 2

Vir sapiens fortis est, & vir intelligens præstat robusto. Nam bella geruntur industria,& victoriã pariunt multa consilia. 3

Altior est sapientia, quàm vt adsequatur stultus, & in porta, hic ne os quidem aperiet. 4

Sibi machinatur malum autor sceleris, 5
Consilia stulta peccata sunt.
Et subsannator est abominatio apud homines. 6

Nihili fortitudo est, si in aduersis rebus parum firma fuerit patientia. 7

Fortitudo est in aduersis rebus voluntati Dei non aduersari.

8 Eripe eos, qui ad mortem rapiuntur, & opem fer ijs, qui pertrahuntur ad cædẽ. Si dixeris, Non noramus, ecce cordium arbiter animaduertet, & obseruator animæ tuæ depræhendet, is reddat cuiuis iuxta opera sua.

Tametsi floreant aliquantisper impij, tandem tamen peribunt.

9 Comede mi fili mel, est enim bonum, & fauum dulcem palato tuo. Sic est animæ sapientia, vbi inueneris, & restant postrema, nec frustrabitur expectatio tua.

10 Ne insidieris impiè habitaculo iusti, ne interturbes quietem eius. Septies enim cadet iustus, & impij impingent in mala.

11 Si lapsus fuerit inimicus tuus, ne gaudeas: & si impegerit, ne exultet cor tuum, ne videat Dominus, & adflictio Domino adpareat, vt auertat ab illo iram suam.

12 Ne æmulare malos, nec inuideas impijs. Nihil enim boni superest, quod speret malus, lucerna impiorũ extinguetur.

Lucerna, gloria, res secundæ.

13 *Seditiosos damnat.* Time Dominum fili, & Regem, & cum seditiosis ne commisceare: Mox enim instabit interitus eorum, & ruinam eorum quis scit.

ETIAM

ETIAM HAEC SAPIENTES praecipiunt.

Spectare personam in iudicio, non est bonum. 14

Qui dicit impio, iustus es, maledicit ei, & succensebit populus. 15

In tempore doceri, moneri, iuuat.

Qui arguunt, amabiles sunt, & largè benedicetur eis.

Labia osculi, quæ respondent adpositè. 16

Necessaria prius curanda.

Primùm perfice foris opus tuum, & exerce agrum tuum, 17

Postea ædificato domum tuam.

Non sis testis iniquus aduersus proximum tuum, nec allicias labijs tuis. 18 19

Vindictam prohibet.

Ne dicas, quemadmodum fecit mihi, sic faciam ei.

Reddam vnicuique secundum opera sua.

Agrum hominis pigri præterij, & vineam hominis stulti.

Et ecce totum obruerant vrticæ, & tegebant spinæ, & murus collapsus erat. Et vidi & consideraui, vidi vt erudirer. Paululum dormies: paululum obdormisces, paulisper conseres manus ad dormitandum. Veniet tanquam viator paupertas tua, & egestas non secus atq; latro.

CAPVT XXV.

SVNT ET HÆ PARABOLÆ Salomonis, quas inseruere viri Ezechiæ Regis Iuda.

Deus sic facit omnia, vt mundus tamen non intelligat: At Reges inquirere oportet.

1 GLoria Dei est verbum celare,
At gloria regnum est id inquirere.

2 Vt nec altitudo cœli, nec terræ profunditas comprehenditur:
Ita nec cor Regis perscrutabile est.

3 Si rubiginem de argento abstuleris, vas purum fiet.

4 Si impietatem à Rege abstuleris, fortunabitur iustitia thronus eius.

Non astutia, sed pietas fortunabit Regum consilia.

Ne iactes te in conspectu regis, & in locum magnorum ne irruas. Est enim satius, vt dicatur tibi: Ascende huc, quàm detrudi à conspectu principis, quem aspexerant oculi tui.

Dum petit infirmis nimium sublimia pennis
Icarus, Icarias nomine fecit aquas.

5 Ne properes litigare, ne quid facias, quod postea proximum tuum cõfundat.

6 Causam tuam iudicet proximus tuus, & arcanum alterius ne reuela, ne cõtumelia adficiat te audiens, & infirmare pergat.

Aurea

Aurea mala in argenteis tabulis, verbum dictum opportunè. 7

Sapiens gaudet reprehendi.

Velut torquis aureus, & aureum monile, est increpatio apud sapientem qui auscultat. 8

Magistratus laudatur, qui officium suum facit.

Sicut in messe frigus hybernũ recreat, ita nuncius fidelis recreat eum qui misit, & anima domini eius acquiescit. 9

Nubes & ventus sine pluuia, is est, qui gloriatur pollicendo, & nihil præstat. 10

Viel Geschrey / wenig Wollen.

Patientia placabitur princeps, & lingua mollis frangit duros. 11

Vbi mel repereris, comede quantum satis est, ne saturatus reuomas. 12

Ne verbum Dei carnali cupiditate aut iudicio hauriatur.

Reuoca pedem tuum à domo proximi tui, ne satur tui, oderit te. 13

Fastidiuntur præsentes.

Hasta & gladius & sagitta acuta est vir, qui aduersum proximum suum falsò testificatur. 14

Dens malus, & pes vacillans, est fiducia contemptoris in die tribulationis. 15

Prauo corde carmẽ canere, perinde est, atque laceris vestiri in frigore, & acetum vino addere. 16

Vetat sanctum dare canibus.

17 Si esurierit qui odit te, pasce eum pane: & si sitierit, pota eum aqua.

18 Prunam enim cumulabis super caput eius, & Dominus reddet tibi.

Vetat audire delatores.

Aquilo pluuiam pellet,
At vultus serenus linguam delatricem.

19 Satius est sedere in angulo tecti, quàm in domo ampla cum muliere rixatrice.

20 Aqua frigida ei, qui linquitur animo, nuncium bonum est ex terra longinqua.

21 Fons conturbatus, & scaturigo corrupta, iustus lapsus coram impio.

Impij offenduntur rebus in aduersis piorum.

22 Non est bonum immodicè multum mel edere,
Sic & qui grauia scrutatur, obruetur.

Vetat verbum Dei haurire carnali cupiditate aut iudicio.

23 Vrbs patens sine mœnibus,
Vir qui non cohibet spiritum suum.

Eximia est virtus præstare silentia rebus.

CAPVT XXVI.

Rebus secundis incauti dementantur, vt in Saul apparet.

1 VT nix in æstate intempestiua est, & imber in messe,
Sic nec decet stultum gloria.

Quem-

Quemadmodum aufugit auis, & præteruolat hirundo, 2

Sic ementitum conuitium non lædit.

Mendacia non lædunt.

Flagellum equo, frenum asino, 3

Virga tergo stultorum. *Præcipitur παιδαγωγία.*

Ne respondeas stulto de stultitia eius, ne similis ei fias.

Post vnam atq; alteram admonitionem αἱρετικὸν hominem deuita. 4

Responde stulto de stultitia eius, 5

Ne sapere sibi videatur.

Qui per nuncium stultum rem gerit, Est velut claudus pedibus & damnum accipit. 6 *Ignaui magistratus.*

Vt claudus pedes erigere nequit,

Sic sunt sententiæ in ore stultorum. 7

Impij non possunt rectè vti verbo Dei.

Stultum honore afficere, perinde est ac gemmam in πολυάνδρειον conijcere. 8

Rebus secundis incauti dementantur, Gemma coniecta in polyandrion, hoc est, locum fœdum: in aceruum lapidum, vbi de sontibus supplicium sumitur, perit. Eadem sentẽtia est in Laberianis Mimis. Loco ignominiæ est apud indignum dignitas.

Spina condita in manu ebrij,

Sententia est in ore stulti. 9

Vir peritus omnia rectè efficit, *Gerenda res per peritos.*

Qui verò conducit stultos, negligentes conducit.

Sicut canis rediens ad vomitum,

11 Stultus est ingeminans stultitiam suã.

12 Si videris virum qui sibi sapere videtur, de stulto melius speres, quàm de eo.

φιλαυτοὶ haud ferè corriguntur. Io. 19. Quia dicitis, videmus.

13 Piger ait, Leopardus est in via, Leo in plateis.

Sicut fores in cardine suo voluuntur, sic voluitur piger in lecto.

14 Abscondit piger manum in sinum, piget & ad os admouere.

15 Plus sibi sapere videtur piger,
Quàm septem qui sententias docent.

Pigri hypocritas significant, qui videntur laborare, & tamen officium suum non faciunt.

16 Qui transit ad litem sua nihil referentem, perinde est, atq; si canem vellicet auribus ac lacessat.

Was dich nicht brennt/das blaß nicht.

17 Vt qui abscondit se, iaculaturq; sagittas flammeas, & mortiferas,
Sic is est, qui frustratur amicum suum, & dicit, ioco facio.

18 Ignis extinguitur, vbi ligna non alunt.
Sic sedatur cõtentio, vbi delator abfuerit.

19 Carbo prunas, ligna ignem accendunt,
Vir contentiosus rixam.

Verba delatoris perinde ſunt ac verbera, penetrantq́; penetralia pectoris. 20

Non eſt remedium aduerſus ſycophantæ morſum.

Vt conuenit ſi argenti ſcoria vas fictile obducatur. 21

Ita labia venenata, cum malo corde congruunt.

Dignum patella operculum. Spurcum os improbo pectore.

Labijs ſuis prodit ſe inimicus, & cùm adpropinquat, ſtruit inſidias. 22

Cùm blanditur inimicus fallit.

Cùm voce ſua blandietur, ne credas ei, 23
Sunt enim in corde eius multæ abominationes.

Si quis texerit odium ſuum, vt damnũ det, reuelabitur eius malitia in cœtu. 24

ἡ δ κακὴ βουλή &c.

Fodiens foueam in eam ruet,
Et aduoluens ſaxum, in ipſum impinget.
Lingua mendax non fert improbantẽ.
Et os blandum perniciem adfert.

Impij non ferunt caſtigationem.

CAPVT XXVII.

Ne ante victoriam ἐπινίκιον.

NE glorieris de die craſtino, neſcis enim quid hodie accidere poſſit. 1

2 Prædicet te alienus, non os tuum: peregrinus, non labia tua.

3 Grauis eſt lapis & ponderoſa arena,
Vtroque grauior eſt ira ſtulti.

Imperito nihil iniuſtius.

4 Crudelis eſt iracundia & ira,
Et quis coram inuidia conſiſtet?

5 Melior eſt manifeſta correptio,
Quàm clandeſtina dilectio.

6 Fidelia ſunt vulnera inflicta à diligente,
Et oſcula inimici contumelioſa ſunt.

Charitas amat etiam cùm ſæuit.

7 Anima ſatura fauum etiam calcat,
Et animæ eſurienti etiam amara dulcia ſunt.

Eſurientes implentur bonis, iuxta Canticum Mariæ.

8 Sicut auis eſt, quæ nidum deſerit,
Sic vir eſt, qui deſerit locum ſuum.

Σπάρταν ἂν ἔλαχες, ταύταν κόσμει.

9 Vnguentum & aromata delectant cor,
Dulcior autem amicus eſt, propter cõſilium animæ.

10 Amicum tuum, & amicum patris tui ne deſeras.
Et domum fratris tui ne ingrediare, tempore calamitatis tuæ.

Veteres amici colendi.

Melior eſt vicinus propinquus, quàm frater longinquus.

Γείτονες ἄζωστοι ἔκιον, ζώσαντο δὲ πηοί.

Diſce ſapientiam, mi fili, & gaudebit cor meum, vt reſpondere poſſis ijs qui mihi conuicium faciunt.

Callidus videt malum, & abſconditur, Imperiti pergunt, & damnum accipiunt.

Imperiti pergunt obſtinati, vt Pharao.

Der Haſpel muß in Sack.

Veſtem ab eo auferas, qui pro alieno ſpoponderit. Et cùm ille alienus ſit, pignus accipe.

Prædicans amicum ſuum magnis clamoribus manè conſurgens, maledicere ei iudicabitur.

Immodicæ laudes ſunt ſuſpectæ.

Similis eſt ſtillicidio aſſiduo cùm pluit, rixatrix mulier. Qui cohibet eam, ventos cohibet, & oleum manu retinere conatur.

Ferrum ferro acuitur,
Et vir acuitur amici congreſſu.

Σύν τε δύ᾽ ἐρχομένω, καὶ τὰ πρῶτα ἐνόησε.

Seruans ficum, veſcitur fructibus eius,
Et obſeruans dominum ſuum, honore obſeruatur.

Parſimonia magnum vectigal.

Vt

19 Vt facies in aqua resplendens, fallit,
Ita inter se corda hominum solent.
Taxatur perfidia.
20 Infernus & perditio non saturantur,
Ita nec hominis oculi saturantur.
Cupiditas inexplebilis.
21 Argentum in vase purgatur, aurum in fornace.
Homo verò laudantis ore probatur.
22 Si stultũ contriueris pistillo ceu triticũ in mortario, non discedet ab eo stultitia.
23 Tuum pecus contemplare, & gregem diligenter cura.
Impij non emendantur adflictionibus.
Σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει.
24 Neq; enim perpetuò tenebis has opes, & gloria non durat à seculo ad seculum.
Prodit fœnum & virescit, donec demetatur.
Oues habes, quæ vestiant te, & hircos, quibus venditis, sumptus pares in agricultura faciendos.
Lac caprarum suppeditabit victum tibi & familiæ, & ancillis tuis.

CAPVT XXVIII.

1 FVgit impius, tametsi nemo persequatur,
Iusti verò perinde ac leo confidunt.

Propter

Propter peccata populorum fit, vt alij subinde imperent. 2

Imperia sæpè mutari calamitosum est, mutantur autem propter peccata populi.

At propter cordatos homines prorogabitur imperium.

Vir pauper qui pauperes iniuria adficit, perinde facit atq; imber putrefaciens & corrumpens segetem. 3

Impios prædicant hi, qui legem deserunt, Cõtrà succensent eis hi, qui legem seruãt. 4

Mali non intelligunt iudicium. 5

Verũ q Deũ quærũt, omnia intelligũt.

Facta Dei, pœnas & beneficia non considerãt impij.

Melius habebit pauper probus, quàm diues improbus. 6

Prudens est, qui legem seruat, 7

Helluo verò patrem confundit.

Qui opes suas fœnore auget, & immodico quæstu coaceruat, vt in inopes effundantur. 8

Malè partum peius dilabitur.

Qui recusat legem audire, illius precatio etiam est abominabilis. 9

Qui rectos seducit, in foueam incidet, 10

Et probis bona euenient.

Diues sapere sibi videtur,

At pauper prudens explorat eum. 11

12 Res ſecundæ iuſtorum magnam gloriam pariunt.
Cùm verò euehuntur impij, commutantur res hominum.

Cùm iuſti florent, benè habent Reſpub. Contrà peſſum eunt, cùm impij imperant.

13 Qui celat ſua flagitia, malè habebit:
Qui verò confitetur, & deſerit, is miſericordiam conſequetur.

14 Beatus eſt, qui ſemper pauidus eſt,
Duri ruunt in mala.

Præconium timoris.

15 Ceu Leo rugiens ac eſuriens Vrſus,
Tyranni εἰκών. Eſt princeps impius pauperi populo.

16 Si princeps imprudens fuerit, multæ fient iniuriæ,
17 At ſi oderit iniuriam, diu imperabit.
Qui iniuriam facit, ad ſepulchrum vſque profugus erit:

18 Nec quiſquam ſuſtentabit eum.
Probi ſalui erunt,

19 Qui verò vias ſuas peruertit, ſemel corruet.
Qui exercet agrum ſuum, ſatiabitur pane,
At qui ocio indulget, egebit.

Præcipitur labor.

20 Viro fideli valdè benedicetur.

Et

Et veloces ad diuitias parandas non erunt innocentes.

Benedictione diuina ditescimus.

Spectare personam non est bonum, 21
Nam propter frustum panis illi peccãt.

Qui properat vt ditescat, & inuidet alijs, 22
nescit egestatem sibi impendere.

Qui arguit hominem, postremò gratior erit adsentatore. 23

Veritas tandem vincit & probatur.

Qui deprædatur parentes, & negat id esse 24
peccatum, is socius est homicidæ.

Superbus excitat lites, 25
At qui fidit Deo, pinguescit.

Qui non cedunt, ferè autores sunt magnorum motuum & tumultuum.

Qui confidit suo cordi, desipit, 26
At qui sapienter ambulat, benè habebit.

Desipere est, nostris consilijs fidere.

Qui pauperi dat, non egebit, 27
Maledicetur aũt auertenti oculos suos.

Præcipit largiri egentibus.

Cùm euehuntur impij, absconduntur homines: Et cùm perierint impij, iusti benè habebunt.

CAPVT XXIX.

QVi aduersus increpationes dura 1
ceruice est, subitò peribit.

Nec

Nec mederi ei quiſquam poterit.

Sicut Pharao cùm corrigi nollet periјt.

2 Cùm florent iuſti, populus benè habet,

Cũ dominantur impij, luget populus.

3 Qui diligit ſapientiam, gaudio adficit patrem ſuum.

Scortator autem perdet opes.

4 Iudicio Rex ditionem firmam facit,

Qui donis capitur euertit eam.

Iuſtè iudicando imperia conſtabiliuntur.

5 Qui adſentatur proximo, inſidiatur ei,

Irretitur peccato ſuo malus.

6 Iuſtus autem gloriabitur, & gaudebit.

Cognoſcit iuſtus pauperum cauſas,

Impius non aduortit animum ad dijudicandum.

Impij principes contemnunt ius.

7 Subſannatores ciuitati exitio ſunt,

At ſapientes inde pœnam auertunt.

Pij placant Deum rebus publicis, ſicut adparet in Nahaman.

8 Si ſapiens litigarit cum ſtulto, ſiue iraſcatur, ſiue rideat, placari ſtultus non poteſt.

Imperito homine nihil iniuſtius.

9 Viri ſanguinarij oderunt probum,

Rectis autem vita eius curæ eſt.

10 Totum ſpiritum ſuum effundit ſtultus.

At ſapiens tandem cohibet ſe.
Si princeps delectetur mendacio, 12
Impios tantùm miniſtros habet.
Qualis princeps, tales conuictores.
Pauperem fœnerator obuium habet.
Deus vtriuſq; animum moderatur.
Non poteſt fœnerator ſeruire, niſi permittat Deus.
Sedes regis qui verè iudicat pauperes,
perpetuò fortunata erit. 13
Virga & obiurgatio adfert ſapientiam, Præcipitur
At puer qui non cohercetur, pudefacit matrem ſuam. παιδαγωγία.
Cùm florent impij, ſcelera multa fiunt, 14
Sed ſpectantibus iuſtis ruent. 15
Si caſtigaueris filium, iucundus erit tibi, & adfert animæ tuæ delitias. 16 17
Cùm deeſt prophetia, perit populus: & qui legem cuſtodiunt, benè habebunt.
Si verbum Dei non doceatur, neceſſe eſt malè habere res humanas.
Serui non emendantur verbis, 18
Nã tametſi intelligũt, cõtemnunt tamen. 19
Impij contemnunt verbum Dei. Σπεῦδε
Melius de ſtulto ſperes, quàm de homine præcipite. βραδέως. 20
Si à puero ſeruus delicatè tractatus fuerit, dominari poſtea volet.
Res ſecundæ dementant incautos.

21 Iracundus homo lites excitat, & sæpè peccat.

22 Superbia deijcit hominem,
At humilis animus potietur gloria.
Deus superbis resistit, humilibus autē dat gratiam.

23 Vitam suam odit, quisquis furis socius est,
Leuit. 5.
Periurium audiet, nec iudicabit,

24 Qui timet homines, ruet.
Qui fidit Deo, subleuabitur.

25 Multi principis faciem ambiunt,
At à Domino iudicium cuiusuis proficiscitur.
Principem tibi Deus placat, officijs tuis frustra nitaris.

26 Abominantur iusti iniquos,
Et abominatur impius rectam viam.

FINIS.

CAPVT XXX.

Adparet has sententias ab alijs quibusdam Salomonis libello additas esse.

Sermo Augur filij Iake.

HAEC SVNT PRAECEPTA QVAE tradiderunt Lithiel, Lethiel & Ichal.

STultissimus sum hominum, nec est penes me intelligentia, nec didici sapiētiam.

am, ne ſanctorum ſcientiã cognoui. Quis aſcendit in cœlum ac deſcendit? Quis cõprehendit ventos manu ſua? Quis concluſit aquas in veſtem ſuam? Quis fundauit fines terræ? Quod nomen eſt illi? Quod nomen eſt filio illius? noſtin?

1 Omnis ſermo Dei purgatus eſt, & clypeus ijs qui fidunt eo. Ne addas ſermonibus eius, ne te obiurget, tuq; mendax deprehendaris. *Præconium verbi Dei.*

2 Duo abs te rogaui, quæ antequàm moriar quæſo largiare: procul à me amoue vanitatem & mendacium: Inopiam & diuitias ne dederis mihi: Demẽſum meum ſuppedita mihi: ne vbi ſatur fuero, mentiar, ac dicam, quis eſt Deus: néve per inopiam furtum committam, & polluam nomen Dei mei.

3 Ne accuſes ſeruum apud herum ſuum, ne tibi conuitium facias ac pœnas des.

4 Hoc genus patri conuitium facit, nec benedicit matri.

Hypocriſim generis humani taxat.

5 Hoc genus videtur ſibi mundum eſſe: & tamen ſordes ſuas non eluit.

6 Hoc genus attollit oculos ſuos, & palpebras ſuas eleuat.

7 Huius generis dentes, tanquam gladij

ſunt & tãquam enſes morales ſunt, vt deuorent humiles, & inopes è medio auferant, Huic ſanguiſugæ multæ ſunt aliæ quæ clamant, Age, Age.

8 Tria hæc non ſaturantur, item quartũ inexplebile eſt.

Infernus. Vulua. Terra arefacta.

9 Ignis poſtremò inexplebilis eſt.

Præcipit coli parentes. Oculum qui patrem faſtidit, & matris imperium contemnit, corui iuxta flumen effodient, & vorabunt aquilæ.

10 Tria hæc ignoro, minimè verò quartum teneo.

Viam aquilæ in aëre.

Viam ſerpentis ſuper petram.

Nauis iter in flumine.

Et viam hominis erga adulеſcentulam.

Talis eſt & adulteræ via, quæ vbi perdiderit virum, os tergit, & negat ſe malum feciſſe.

11 Tria perturbãt terram, quartum prorſus ferre non poteſt.

Si ſeruus imperet.

Si ſtultus ſatur fuerit.

Si moroſa nupſerit.

12 Si ancilla fuerit hæres dominæ facta.

Quatuor minuta ſunt in terra, quæ prudentia etiam vincunt ſapientes.

Formi-

Formicæ imbecille genus, & tamen in messe cibum sibi parant.

Cuniculi infirmum genus, qui in rupibus habitant.

Locustæ, quæ quanquam non habeant Regem, tamen agminatim prodeunt.
At homines Magistratibus etiam parere detrectãt.

Araneus telam texit, & habitat in Regum aulis.

Tria hæc probè ingrediũtur, quartum item bellè incedit.

Leo valida bestia, nec refugit vllam beluam.

Canis venaticus firmis lũbis præditus, Aries & Rex, cui resisti non potest.

Cùm per stultitiam effers te, & moliris malum, comprime manu os.
Nam si lac crebrius tundas, butyrum fiet.

Si emunxeris nares, vehementius sanguinem elicies.

Ita & acerbius irasci, lites excitat.

14 Μηδὲν ἄγαν.

CAPVT XXXI.

Sermo Lamuelis regis.

HAEC SVNT PRAECEPTA quæ docuit eum mater.

QVæso te fili vteri mei, fili exoptatissime, ne da mulieribus opes tu-

as,& vias tuas, perdunt enim Reges.

Ne Regibus & principibus vinum des, aut ſiceram, ne poti obliuiſcantur iuris, & de humilibus prauè iudicent.

Date ſiceram adflictis, & vinum mœſtis, vt poti obliuiſcantur inopiæ ſuæ, & ærumnarum.

2 Patrocinare mutis in iudicio, & omnibus orphanis patrocinare, iudica & abiectum, & inopem vindica.

3 Probam mulierem quis inueniet? ea præſtat gemmis.

4 Confidit in ea cor mariti, & res familiaris non deficiet.

5 Reddet ei bonum, & non malum perpetuò.

6 Tractat lanam & linum, & voluptati ei eſt officium ſuum facere.

7 Perinde eſt atq; nauis mercatoris, ex longinquo adferens panem ſuum.

8 Noctu ſurgit & parat familiæ cibum, & ancillis demenſum.

9 Conſiderat agrum, ac emit, & vineam ſuo labore plantat.

10 Accingit lumbos adcuratè, & corroborat brachia ſua.

11 Sentit quàm bona ſit negociatio ſua, nec noctu extinguetur lucerna eius.

Manum

Manum ſuam admouet ad colum, & tractat fuſum. 12

Manum pauperibus obfert, & porrigit inopi. 13

Non metuit domui ſuæ à frigore, Nam vniuerſa familia veſtit duplicibus. 14

Ornamenta facit ſibi, Byſſo & purpura veſtit. 15

Conſpicuus eſt in porta maritus eius, vbi ſedet cum ſenioribus regionis. 16

Tunicas parat & vendit, & cingulum dat mercatori. 17

Fortitudo & decus veſtit eam, & gaudebit etiam in poſterum. 18

Os aperit ſapienter, & ſuauitas in lingua eius eſt. 19

Speculatur ſtatum domus ſuæ, nec edit cum ignauia panem. 20

Surgent eius liberi & prædicabũt eam, Maritus item laudabit eam. 21

Multæ filiæ pararunt opes, tu ſuperas omnes. 22

Fallax venuſtas eſt & vana eſt forma, Mulier timens Deum laudabitur. 23

Date ei de laboribus ſuis, & prædicent eam in portis facta eius. 24

FINIS.

CVm aliquot hîc vacarent paginæ, Candide Lector, non ingratum tibi fore credidimus, ſi Elenchum totius operis Prouerbiorum Salomonis, à reuerendo (piæ memoriæ) viro D. Martino Luthero rhytmis Germanicis conſcriptum, & ſenarijs verſibus Latina ciuitate donatum à Gaſpare Bruſchio,

Qui iuuenis meruit Lauri geſtare coronam,

ſubiungeremus. Cùm enim inprimis elegans ſit, & breuitate ſua iucundiſſimus, etiam huic inſtituto noſtro non incongruus videbatur. Tu conſilium hoc noſtrum æqui bonique facias, quæſo: & hunc præclarum Salomonis librum

Nocturna verſato manu, verſato diurna.

Deus Optimus Maximus,

A quo tibi merces laboris debita,
Studijq́; præmium tui præſtabitur.

cunctas actiones conatusq́; tuos, ad diuini nominis ſui gloriam illuſtrandam, ſuſceptos, omnipotenti fauore ſuo proſperare dignetur. Vale.

Kurtzes Summarium

vber die Sprüch Salomonis/ D. M. Luth.

Hüt dich/ hüt dich mein liebes kind/
Gar viel der bösen Buben sind/
Die leben wie ein Sauw vnd Rind/
Vnd bleiben in den Sünden blind/
Doch bald sie Gottes straffe find/
Vnd machet sie deß Teuffels gsind.
Hüt dich für jhn/ vnd folg jhn nicht/
Gedenck an Gott der alles sicht/
Auch alles strafft was böses gschicht/
Fürwar nicht schertzet sein Gericht/
Wie vns die heilig Schrifft vergicht.
Ob gleich ein Bub jhm selber ticht/
Es hab noch lang mit jm kein not/
Vnd fraget nichts nach Gotts gebott/
Helt auch der Eltern wort für spott/
Mein Aug der viel gesehen hot/
Den es ist worden all zu spot/
Vbereilt daß sie hat der Todt.
Darumb mein Kind vnnd lieber Son/

Hör zu dem König Salomon/
Der gibt dir viel der Lehren schon/
Die Gott gefällt im Himmels thron/
Vnd dir wil geben reichen lohn/
Wann du mit fleiß diß hast gethon.

BREVE SVMMARIVM ET Elenchus totius operis Prouerbiorum Salomonis, à Gaspare Bruschio, Poëta laureato Latina ciuitate donati.

CAue, caueto diligenter mi puer,
Ab improbis & vuidis sodalibus:
Qui plurimi sunt hoc luguhri tempore,
Quiq; vt sues in omni turpitudine,
Impuritate, sordibusq; victitant,
Et omnibus sese malis contaminant.
Quos vindicis vorabit ira mox Dei,
Satanæq; filios, trucisq; Tartari
Statuet perennes incolas. Igitur caue,
Et abstine à tali impio consortio.
Deum nihil prorsus latere cogita:
Is non iocatur, at seuerè vlciscitur,
Infligit impijsq; non pœnas leues.

Testatur vt sacra copiosè pagina.
Quòd si quis assentatur ipse sic sibi:
Satis est adhuc spacij, redire vt in viam
Valeam semel: non sic seuerè irascitur.
Nec tam citò approperabit ad pœnam Deus:
Contemnit & sic parentes & Deum.
Hunc neutiquam sequere, aut velut pestem fuge:
Inopina namq; mors vorabit eum breui,
Tu verò mi fili, & puer charissime,
Audi libenter hunc Prophetam & Principem
Salomona, te vitam docebit is optimam,
Deo parenti quæ placebit, & tibi
Vitæ afferet beatæ præmium optimum.

PRAECONIVM PROVERBIORVM siue Sententiarum Salomonis, reuerendi viri D. Philippi Melanchthonis, in præfatione quadam ad Illustrißimum Principem ac Dominum, Dominum Ioannem Albertum, Ducem Megalburgensem, &c.

DE ipsis sententijs (Salomonis) non aliud præconium addam, nisi hoc, quod præcipuum est: Hæc oracula vocem esse Spiritus sancti in Ecclesia, & congruere cum Lege Dei & Euangelio, & continere admonitiones vtilissimas de plu-

plurimis vitæ officijs & periculis. Quare & quotidie legenda sunt omnibus ætatibus. Subinde enim iuniores & grandiores plura ex hac lectione discent. Et bonis ac studiosis considerantibus quò referendæ sint hæ grauissimæ admonitiones, subinde hæc sapientia erit doctior. Sed cur ego mea oratione inuitare lectores conor? Inuitat eos liber ipse, non voce Salomonis tantùm, quod etiam sæpè fit, sed etiam voce diuina, cùm inquit: O viri, ad vos clamito, & vox mea ad filios hominum, Audite. Ab æterno ordinata sum, antequam cœlum, terra, abyssi conderentur. Et adfui architectatrix. Ludo in orbe terræ & deliciæ meę sunt, hominum saluti consulere. Beati qui vias meas custodiunt. Sic diuina sapientia in hoc ipso libro omnes homines inuitat. Hac tanta autoritate si qui non mouentur, duriores sunt omnibus in Caucaso scopulis. Præcipuè verò nostri officij est, in Scholis adsuefacere ad hanc lectionem iuniores, &c.

GEORGII THEOLOGI SENTENtiæ *singulæ singulis versibus senarijs Iambicis inclusæ, ordine literarum expositæ.*

A Numi-

A Numine incipe omnia & deſine Dei.
B enè acta vita eſt, ſi benè vixeris indies.
C ognoſce quid bonum ſit, & complectere.
D urum eſt egere, deterior mala copia.
E ſſe in beneficijs ſtude, ſi Deum eſſe vis tibi.
G rauiter prematur, ne moleſta ſit caro.
H abenæ animo adaptentur, vt poſſit regi.
I nſiſtat oculus, linguam amuſſis dirigat.
L ucerna vitæ ſermo ſit ſemper tuæ.
M alum eſt, vbi pro vero opinio valet.
N ouiſſe rectè eſt multa, facere quæ decet.
O ccurrat horror maris vbi eſt ſerenitas.
P ar mente grata eſt accipere quod dat Deus.
Q uære auribus clauem, inq; riſu ſit pudor.
R es pœna iuſti præmio eſt melior mali.
S apientis ædes ingredere, non diuitis.
T unc parua nõ ſunt parua, cũ multũ afferunt.
V im fugito contumeliæ, & ſapiens eris.
Z Vt hoſpes in terra ipſe peregrinos ama.
Θ Te reſpice ipſum, ne alterum derideas.
X Inuidia grata eſt alteri, turpis ſibi.
Ψ Animi ſacrificium Deo gratiſſimum eſt.
Ω Omnis ſecutus iſta, conſeruabitur.

FRANCOFORTI AD MOE-
NVM, apud Hær. Chriſt. Egen.
M. D. X C.

Item

Przeto ... tegorna ...
...ie ... wzdzięcza ...
...wonie ... drugie ... im ...
by ... nie ... akittat
... niek

Ogonia ...

Item

Resp. ...

Quod non possum maius quam
... facere, et ... nullo mihi
plura polliceri pro nostro mutuo
amore ... et ... ut ...
... tantum habeas
tibi commendatum ...
... quam habebis ...
in ... amore ...

